

Бранко Ђопић

Приче испод змајевих крила

- НЕЋЕШ МИ ВЈЕРОВАТИ.
- ЧУДНОВАТ СВЈЕТСКИ ПУТНИК.
- ДОЖИВЉАЈИ ЧИЧА ЗИМОЊЕ.
- ДОЖИВЉАЈИ ЈЕДНОГ ЧВОРКА.
- ШАРОВ У ЗЕМЉИ БАЈКИ.
- СТРАШНИ ЗМАЈ.
- НАСАМАРЕНИ ВОДЕНИ ЂАВО.
- УЧИТЕЉ, РАЗБОЈНИК И ПТИЦЕ.
- МЈЕСЕЧЕВ ГОСТ.
- БРКО И ШМРКО.
- ИЗОКРЕНУТА ПРИЧА.
- БИЉЕШКА О ПИСЦУ.

НЕЋЕШ МИ ВЈЕРОВАТИ

али све је ово истина, мачкове ми пређе! Имам ти ја једног змаја, мог старог пријатеља, и кад год зажелим да видим и чујем необичне ствари, ја му само подвикнем:– Хеј, ти, стари објешењаче, рашири крила да видимо шта се по свијету ради!

Мој прика змај нато само кихне и стресе с леђа прашину, читав облак и по, па рашири дуга сјајна крила и запјевуцка:

– Охо-хо-хо, це-де-еф, готово је, полазимо!

Ја му онда вежем испод крила једну стару корпу за угаљ, смјестим се у њу, понесем са собом дурбин, удицу, мрежу за лептире и за звијезде падалице, и још којешта друго заједно с четком за зубе, па рапортирам:

– Спреман за покрет! Ђи, ђи!

Полети змај под модро небо и горе у висини тако рашири своја блистава крила да њима закрили, чини ми се, читаву земљу. Под одбљеском његових крила све се на земљи измијени. Затрепере непозната свјетла, јаве се тајанствени пјевачи, оживе чудне сјенке. Ја онда потегнем свој дурбин и почнем да разгледам шта се то ради на земљи, испод змајевих крила.

Да само видиш чуда!

Доље се виде не само обичне, свакодневне ствари, него и све оно о чему људи маштају, чега се плаше и што у себи смишљају. Види се, на примјер, необична ракета коју већ годинама смишља и конструише познати научник. Упоредо с њом шета немирни бучни објешењак ђаво, господар планинске ријеке, како га је то замислио празновјеран сељак.

Има још и чуднијих ствари.

Ево, види се чаробно псеће царство о коме сања пас Шаров, па се виде два насмијана чудесна дјечака. Прољеће и вјетар Југо, како с хуком долазе с мора, па... па ево малог чворка који тражи прошлост, па тајанствене морске рибе која гута боцу с писмом, па дјечака који разговара с Мјесецом, па разбојника који штити птице, па...

Безброј се чудних ствари дозна и види кад се над земљом рашире крила свемоћног и свевидећег змаја Фантазије.

Ја онда не будем лијен, већ, сједећи у оној корпи под крилима змаја, забиљежим све што сам видио и чуо и – ето ти – испадне читава књига.

Нећеш ми вјеровати, али кажем ти: много истине има у овим причама покупљеним испод змајевих крила.

ЧУДНОВАТ СВЈЕТСКИ ПУТНИК

Тако ти је то, драги мој, кад неки тамо малишан не умије честито ни адресе на писмо да стави. Дешавају се онда права правцата чуда као у каквој километарској причи из арапске „Хиљаду и једне ноћи“.

Ево, па чујте. Клап, клап, клап – наћулите уши, почиње прича!

Неки малишан, безбрижан, плав и весео, познат под надимком „Зимски лептир“, писао је писмо свом добром дједу Брадоњи Бркићу у село Кокошју Погибију, задња пошта Лисичјак, срез Тужни Пијетао. У писму му је честитао стоти рођендан и молио га да му пошаље једног питомог зеца, голуба гаћана и мало љешника. Кад је писмо било готово, Зимски Лептир написа адресу: „Моме добром дједу“ и баци писмо у поштанско сандуче.

Ево ти сјутрадан поштар. Узе оно писмо, прочита адресу „Моме добром дједу“ и узвикну:

– Пази, ко ли ово пише моме дједу? Е, баш ће се чича силно обрадовати!

Његов је дјед становао у једној оближњој вароши, па поштар, онако на брзину, даде писмо неком шоферу који је управо тамо кретао.

– Шоферу, дедер, молим те, уручи тамо у вароши ово писмо.

Шофер узе писмо, сједе у ауто и зу-зу-зу дојури у ону варош, узе писмо и прочита адресу: „Моме добром дједу“.

– Видидер, ђаво му гуме пробушио, па он и не каже да је ово писмо за мог дједа – повесели се он. – Морам брзо да му га пошаљем до Улциња; тамо мој дјед сједи у врућем пијеску и лијечи реуму.

Баш те исте вечери један је дјечак путовао за Улцињ. Шофер му даде оно писмо.

– Пиониру, душо, понеси ми ово писмо за Улцињ, а умјесто поштарине ево ти двије бомбоне и гума за праћку.

Дјечак отпутова за Улцињ с писмом у џепу, а уз пут је у возу правио праћку од оне шоферске гуме. Чим је стигао, брзо отрча на купалиште, а кад се над модрим таласима појави први галеб, он суну руком у џеп и потеже своју праћку. Фију! Полетје камен попут индијанске стријеле, али зато још брже полетје галеб и... Шта се даље десило? Дјечак није уловио галеба, али је зато галеб до данас уловио најмање триста риба и, ено га, и сад је жив и здрав, конкурише рибама и боји се дјечака таман толико колико и ја тебе.

Али – налевокруг! – вратимо се писму.

Вадећи из џепа праћку, дјечак је у брзини извукао и писмо и оно је пало у пијесак. Храбри ловац то није ни опазио, одјурио је за другим галебом. Остаде писмо само на пијеску, у писму честитке за дједов стоти рођендан, а у честитки молба Зимског Лептира да му пошаље зеца, голуба гаћана и мало љешника.

Убрзо туда налетјеше неки дјечак и дјевојчица. Дјевојчица прва опази писмо, зграби га и прочита адресу, па викну:

– Их, их, писмо за мога дједа!

– Дај да видим – рече дјечак, узео писмо и ускликну: – Хура! Па ово је за мог дједа! Ево, јасно пише: „Моме добром дједу“.

– Није истина! – повика дјевојчица. – То је писмо за мог дједа. Видиш ли да јасно и читко пише: „Мом добром дједу“, а не твоје добром дједу.

– Лажеш, лажеш! Ту пише: „Мом добром дједу!“ – дерао се дјечак.

– Није, него „Моме добром дједу!“ – вриштала је дјевојчица.

– Уа, тебе је јуче истукао твој тата!

– Уа, уа, ти си двојкаш! Имаш крив нос!

Шчепаше се за косе и за уши и почеше чупати, али убрзо допаде једно старије момче, развади их, оте им писмо, погледа га и мирно рече:

– Немате разлога за свађу. Ово је, како видим, писмо за мог дједа, а он је ових дана отишао послом у Венецију. Мораћу да му га по неком пошаљем.

Момче предаде писмо једном сликару који је управо кретао за Венецију.

– Ево, друже, па ћеш уручити моме дједу. Наћи ћеш га, вјероватно, на Тргу светог Марка, он воли да тамо храни голубове. Не буде ли ту, а ти тркни на мост Понто ди Ријалто на Каналу гранде, мој дјед воли да одозго посматра гондоле које плове каналом. Не нађеш ли га ни тамо, онда посигурно сједи пред једном скромном посластичарницом на Голдонијевом тргу и једе онај фини сладолед, звани „касато“.

– Охо, касато! – рече сликар. – Па ја ћу то због њега морати читав дан касати.

– Нећеш баш читав дан – утјеши га момче. – Можда ћеш га одмах наћи пред кафаном „Код Флоријана“. Он и кафу воли.

Уз пут се сликар преслишавао шта ли све воли момков дјед, па је све испремијешао: испало је на крају да добри дједица једе сладолед на гондоли заједно с кафеџијом Флоријаном и светим Марком, продавцем голубова, мостова и канала. А кад је коначно стигао у Венецију, честити сликар потпуно заборави писмо и дједа и растрка се да гледа слике. У Дуждевој палати је толико сједио пред сликама Тинторета, Тицијана и Веронеза да му је нарасла брада као у каквог разбојника с Дивљега запада, онда је прешао у Школу светог Рока да гледа друге слике и отуд је изашао с брадом до пола прсију, а одатле, опет, пошао... али шта да вам дуљим. Неки наши путници причају да су ових дана чак у Падови, а то је подалеко од Венеције, видјели једну огромну риђу браду како стоји у катедрали пред сликом Ђота и мумља:

– Ао, сто му мука, ни ово није лоше!

– Еееј, стој, притежи дизгине! – опет смо заборавили на оно писмо!

Чекај, шта оно би с писмом? Аха, сјећам се! Писмо је сликар изгубио излазећи из пароброда у Венецију, баш близу Моста уздисаја, и ту га је нашао један енглески дјечак, туриста, превео адресу уз помоћ рјечника и грдно се обрадовао.

– Ол рајт, ево писма за мог дједа!

Његов дјед био је чувени поларни истраживач и баш се те године налазио негдје око Земљиних полова. Да ли је то било око Јужног или Сјеверног пола, то дјечак није знао, јер је чуо само толико да је дјед отишао старим путем славног норвешког истраживача Амундзена.

Дјечак је био у недоумици. Ево зашто:

– Амундзен је – размишљао је он – 1911. открио Јужни пол, а 1925. прелетио је Сјеверни. Којим ли је онда од та два пута кренуо мој дједица? Нема друге, то ћемо одредити коцком.

Дјечак узме метални новац, баца га увис и рече:

– „Слика“ је Сјеверни, „писмо“ Јужни пол. Новац паде на „слику“.

– Путујеш, дакле, на Сјеверни пол – рече дјечак, узме писмо и предаде га једном морнару који је кретао у лов на китове.

– Молим те, чико, предај ово моме дједу. Наћи ћеш га негдје око Сјеверног пола. Не бој се, лако ћеш га познати, он ти никад не пуши на кратку енглеску лулу, око Нове године увијек се напије, а у џепу ћеш му ријетко наћи и пребијену пару. Ако га нема на Сјеверном, онда је сигурно на Јужном полу, јер трећег пола нема.

– Ол рајт! – рече морнар и стрпа писмо у џеп, поред боце с румом.

Недјељама је брод китоловац пловио и китове ловио по суморним и хладним водама Сјевера, негдје повише Норвешке. На броду је онај наш морнар, носилац писма. Кад би уловили неког мањег кита, он је само кисело пијуцкао:

– Пих, шугав залагајчић, свега четрдесет хиљада кила! Није вриједно ни чакшира уквасити.

Једном тако, кад уловише један повећи китовски залагај од Хедно сто хиљада кила, обрадовани морнар маши се за ону своју боцу с румом и напипа у џепу писмо.

О, сто му китовских пераја, умало човјеку не заборавих да предам ово писмо! Чекај, мора се на пут.

И чим се брод примакао првим леденим пољима, он узме са собом торбу с храном, врећу за спавање, пушку за медвједе, замку за птицу поноћку, флашу с румом и карте за играње ако му код Пола буде досадно, па повика свом друштву:

– Чекајте ме једно мјесец дана, па ако се дотле не вратим, потражите ме негдје око Пола, тачно испод звијезде Сјеверњаче, и не заборавите коју боцу с румом. Не буде ли ме тамо, онда ћете ме сигурно пронаћи у њујоршкој луци, у крчми „Земљотрес“, за оним столом у десном ћошку. Сјећате ли се, једна му је нога краћа. Немојте само лармати ако будем спавао.

– Ол рајт! – рекоше морнари. – Чувај се само на Полу кијавице и немој ноћу много да скиташ, појешће те медвједи.

Неколико дана храбри морнар лутао је кроз непрегледну ледену пустињу. Понекад би само угледао зачуђеног сјеверног медвједа, али би нато кисело пљуцнуо и рекао:

– Пих, не знаш да играш „таблића“ ни „фарбуле“? Па, наравно. Одбиј онда, ниси интересантан.

Медвјед, разумије се, није знао ни „таблића“ ни „фарбуле“, ни „покера“, ни „ајнца“, ни „божјег благослова“, па чак ни обичног „дурака“ иако је био сусјед Русима, па је зловољно окретао леђа, а наш би морнар онда потеглао из своје боце, па је све пуцкало по леду и правило такву ларму каква се у близини Пола одавно није чула.

Једном... Хм, да ли је то било увече, пред поноћ, пред свитање, кад ли? Сам ће га ђаво знати, јер је ноћ трајала већ читав мјесец и по дана, а од зоре још нигдје ни трага. Збунио се и сат, па у подне не зна није ли то можда поноћ, а, као за пакост, нигдје каквог пијетла да кукурикне...

Једном, дакле, у неодређено доба дана или ноћи, морнар угледа према чаробној сјеверној свјетлости неког човјека пред повећом колибом од леда и помисли у себи:

– Ово је вјероватно онај дјечаков дјед. Чекај, како оно рече дјечак: дјед не пуши на лулу, пије о Новој години и у џепу нема пребијене паре. Аха, сад ћемо видјети.

Морнар приђе непознатом, поздрави се и упита:

– Пушиш ли, буразеру?

– То је моја ствар – грубо одговори власник ледене палате, јер је у сталном додиру с медвједима био постао врло неучтив.

– Хм, неодређен одговор – помисли морнар и постави друго питање:

– Пијеш ли о Новој години?

– Никог се не тиче кад ја шљемам, цугам, пијанчим, цевчим, лочем, цврцам, кад ме удара шљивова грана или обара брат Винко Лозић – још грубље одговори непознати.

– А имаш ли у џепу пребијену пару? – постави му морнар треће питање за препознавање дједа.

– Пара, наравно, имам, али немој ни покушавати да ме опљачкаш, јер је у близини Пола строго забрањено дирати мирне пролазнике.

– Хура, хура! Па ти онда ниси поларни истраживач Чарлс, онај што је пошао Амундzenовим трагом! – повика морнар.

– Ех, ти, моржу један! – прогунђа непознати. – Чарлс је отишао на Јужни пол, а не овамо. А ја сам ако хоћеш да знаш, члан експедиције професора Факта и чувам ову прихватну станицу.

– Ау, па то сам ја онда залутао – хукну морнар. – Баш ме онај дјечак из Венеције натоциља, извоза и насањка. Шта ћеш, хајде онда да се бар покартамо, па да узалуд нисам долазио овамо.

– Драге воље – пристаде члан експедиције.

До поларног дана, а то је, богме, подуго трајало, члан експедиције прокартао је сав новац, па онда читаво своје посуђе, врећу за спавање, наочаре за снијег, саонице и запрегу паса, складиште суве рибе и смрзнута меса, и на концу своју колибу од леда и пакет шведских чачкалица. Кад је све било прокоцкано, члан је устао, обрисао руке и рекао:

– Алал ти пекмез, баш си ме прописно опирио, очистио, опељешио, огулио, опуцкао и о-о-о... а-ћиха! – кихну он громко и прогунђа:

– Прехладио сам се од сједења на картама. Ето, пода мном се растопила столица од леда. Поправи је, молим те, видиш како је картање штетно.

– Е, кад сам већ све ово добио, онда је ред да овдје и останем као члан експедиције, а ти се врати лијепо својој кући и други пут се чувај кијавице – рече морнар. – И молим те, понеси ово писмо, па га некако дотури на Јужни пол, до дјечакова дједа.

– У реду – пристане члан експедиције. – Ја баш крећем тамо да потражим службу код истраживача Чарлса. Дај брзо писмо, жури ми се да што прије стигнем јужњаке.

Остаде морнар да чува колибу и врши научна мјерења, јер је тај био свему вјешт, а бивши чувар још једном кихну, намаче на чело своју чупаву капу и опучи преко леда према Југу носећи дјечаково писмо.

На крају леда члан је пронашао неки рибарски брод и овај га пребаци у Сјеверну Америку. Онда он запе све низ Америку, пређе Панамски канал и стиже срећно до границе Бразилије, пазећи уз пут да му не украду писмо, једину његову покретну имовину ако се ту не рачуна одијело, капа и ципеле од коже морског пса.

Кад се прошверцовао преко границе у Бразилију, сврати у једну омању варош и ту прилеже на клупу у парку да мало продријема.

На његову несрећу, тога дана су се у вароши одржавали општински избори, а то у Бразилији, као што знате, не иде без пуцњаве. Елем, кад је око парка запуцало, мој ти путник скочи на ноге и унезвијери се.

– За кога ћеш да гласаш? – допаде преда њ један онако са шеширом од пола метра и с огромном револверчином на колут. – Дедер, брзо, за кога си?!

– Ја, ја, овај... – збуни се наш путник. – ја сам за истраживача Чарлса.

– Ах, држ' га! – продера се она делија и диже револвер, а сироти путник даде табанима ватру и стаде тако да струже, дими, маглира и препреда низ Бразилију као неки авион на млазни погон да га нису стигли чак ни револверски меци. Јурио је тако чак до Аргентине и ту западе у неко крдо говеда, спотаче се и оно писмо изгуби, али то у страху није ни опазио и продужио је да бјежи даље, према Југу.

Остаде писмо у бескрајној аргентинској равници међу пет хиљада говеда и ту га предвече нађе син једнога говедара, поријеклом из наше Далмације.

– Гле, откуд овдје писмо за мог доброг дједа? – зачуди се он кад прочита адресу. – Баш ћу га послати по неком у Југославију, до дједа.

Дјечак даде писмо једноме нашем морнару који је управо кретао за Југославију, али ни овога пута писмо Зимског Лептира није имало среће да се врати у домовину из које је кренуло.

Ево зашто.

На немирном Атлантику морнарев брод захвати тешка бура и он трећег дана наиђе на подводне стијене, оштети се и стаде да тоне.

– Ако се већ не спасем ја, да бар сачувам писмо – рече савјесни морнар, па сави писмо у трубу, метну у једну боцу, чврсто је зачепи и баци у море.

– Хајд', нек је са срећом.

Ипак, брод се срећно спасао захваљујући пожртвовању наших морнара, али шта је било с писмом и боцом?

Шта је било! Ево шта, али само зажмурите, јер је много страшно. Боцу је прогутала ајкула. Прогутала и одјурила за једним бродом који је путовао за Велики Тихи океан, за Пацифик. Ту се негдје изгубила од брода и отишла у непознатом правцу.

Шта ћемо сад? Изгубисмо писмо.

Хајдемо за овим енглеским бродом који превози трупе на бојиште у Кореји.

Да прекрате дуго вријеме, морнари бацише у воду огромну удицу, праву куку, с комадом меса на њој. Не прође ни пет секунда – ђап! – огромна ајкула изврну се на трбух и прогута удицу.

– Хура! – повикаше војници и морнари. – Вуци, вуци!

Извукоше зубату ајкулу, која се отимала и око себе шибала репом. Једва је умлатише сјекирама, распорише, кад тамо: у стомаку јој нађоше боцу с писмом. Извадише га и прегледаше, нико не зна да прочита адресу, јер је била написана ћирилицом.

– Овамо га! – повика један огроман ћорав морнар, који је прошао све свјетске луке, понешто знао од сваког језика, а око је изгубио у некој тучи у Шангају. – Брзо га дајте, ја сам ти стручњак за латиницу, готицу, ћирилицу, арабицу, клиновито писмо, хијероглифе и сеоске рабоше.

Једнооки морнар прочита адресу и стаде да преводи:

– Адреса гласи, пазите добро: Моме добром... добром... чек, чек, јест: „Моме добром брату“. Охо, па ово је за мог брата Мак-Мака, гајдаша четврте шкотске чете, који се бори у Кореји у саставу енглеске бригаде.

И он предаде писмо једном војнику и замоли га да га у Кореји некако уручи његовом брату гајдашу.

Стигао војник у Кореју, али га већ првог дана борбе заробише Кинези и одведоше у Кину. Тамо чује да је у ропству и онај Мак-Мак, весели шкотски гајдаш, и стаде да пропитује за њ да му уручи писмо.

– Ево, ја ћу му га однијети, он је код нас у логору – понуди му се кинески војник Чу Дан Сан и узео са собом писмо, али још није ни стигао до свог логора, кад ли га одредише да прати за Индију неку кинеску делегацију. Војник, разумије се, одмах крену носећи у џепу туђе писмо.

Ехеј, брацо мој, медени, какве ли је све доживљаје у Индији имао косооки војник Чу Дан Сан, то ти је посебна прича, шарена као пагода у Бомбају, а на неким мјестима страшна као бенгалски тигар. А како и неће бити доживљај кад те из џунгле вреба тигар, из ријеке тупоноси крокодил магер, а из траве наочарка. Умјесто коња јашу се слонове, а улицом се шета света крава и људима с глава скида и једе турбане, шешире, качкете и беретке, а нико не смије на њу да се наљути или, не дај боже, да је опаучи каквом тољагом и да дрекне:

– Тигар те појео, светице!

А тек индијски факири, јоги и остали чаробњаци! Далеко им кућа, њих нећемо ни да помињемо. Такав ти један чаробњак, веле, драги мој читаоче, само изрекне неку тајанствену формулу, нешто као „бактиагала-бумла“ и – зачас те претвори у магарца. Постанеш право правцато магаре, и по формули и по садржини, њачеш све којешта, далеко заобилазиш своју школу и повоздан си на пољани гдје расте чкаљ.

– Сачувао ме громовник Јупитер и од такве метаморфозе! – што би рекао неки чича Овидије.

Елем, да не дуљимо, нашем Кинезу писмо је придигао баш један такав чаробњак. Тај ти је у исто вријеме био кротитељ змија, читач мисли, гутач ватре и шта ти ја знам шта још, а спавао је на постељи од ексера и још се жалио да му је сувише меко.

– Овај Кинез носи у џепу писмо из кога зраче искрене жеље и мисли једног дјечака – рекао је чаробњак. – Хајде да га узмем и упутим у правом смјеру, јер ми се чини да оно већ одавно лута.

Чаробњак неопазиче извуче писмо из војничког џепа и хајд, хајд, хајд – донесе га управо пред југословенско посланство у Индији и ту га спусти на степенице.

– Осјећам да му је овуда прави пут – рече он у себи.

Те године наш посланик у Индији био је... био је... па да, био је главом друг Ђерђа.

Нађе, дакле, друг Ђерђа то писмо, погледа га, прочита адресу и насмијеш се:

– Види ти, молим те, на писму је жиг београдске поште, упућено је нечијем дједу, а ево: стигло у Индију. Тако ти је то кад је адреса непотпуна. Могло је да залута чак и на Марс поред овакве адресе, неком дједу марсијанцу.

Друг Ђерђа даде писмо једном куриру, који се управо враћао у Југославију, и рече му:

– Врати ово писмо у Београд, у пошту број два, одјељење за непотпуно адресована писма. Тамо ће већ знати шта ће с њим.

Прими курир писмо, и нешто возом, нешто бродом, ево га у Југославији. Ту сједе у брзи воз за Београд: па да не би задријемао, узме оно дјечаково писмо, стаде уз отворен прозор и поче да разгледа адресу.

Воз је управо пуном паром јурио крај малог села Кокошје Погибије, кад један снажан налет вјетра истрже писмо из курирових руку, завитла га увис и понесе према сеоској кући.

– Стој, бре, није тамо пошта број два! – повика за њим курир, али брзи воз однесе за тили час и њега и његов глас, а писмо паде баш пред кућу старог Брадоње Гркића, дјечаковог дједа.

Дјед је баш тај дан прослављао свој сто први рођендан и писмо му је, значи, стигло послије годину дана лутања по свијету.

– Гле, ено неко писмо паде у двориште! – повика он, истрча, подиже га, а кад прочита адресу, одмах познаде рукопис свог унука, Зимског Лептира, и рече разњежено:

– Види ти њега, а лани ми се није јавио.

Кад је најзад прочитао честитку, он се продера:

– Гле ти мајчиног рачунџије! Честита ми стоти рођендан, а ја данас прослављам сто први. Забунио се момак за читаву годину.

Дјед још једном прочита адресу, па се истом лупи по челу:

– Али како ли је само стигло писмо с овако лошом адресом? Да га није он сам, лопов један, убацио у двориште, па се негдје сакрио?

Старац проходи око куће, завири овдје-ондје, викну неколико пута: „Уја, јави се!“, али се нико не јави.

– Да није бачено из авиона? – помисли чича и подиже поглед увис, али на небу чак ни врале, а камоли авиона.

– Е, онда га је сигурно вјетар донио – закључи дјед и завртје главом.

– Гледај ти само мог унука, жао му било купити марку, па послао писмо бесплатно, по вјетру. Е, баш је објешењак! Уосталом, писмо с овако рђавом адресом и није за праву пошту, него за вјетра-поштару.

Ипак је добри дјед послао Зимском лептиру зеца, голуба и доста љешника, а писмо је пољубио и ставио под свој јастук.

Од тога дана дјед Брадоња сања све некакве чудновате снове: час да се вози у гондоли, час да се карта у леденој колиби с некаквим у чупавој капи, сад га опет у сну јуре ајкуле и Кинези, други пут га чаробњаци претварају у магаре и тако све нешто да то ни у сну не може повјеровати.

Једанпут је чак сањао и то како се обрео у некаквом туђем граду, кад ли однекуд испаде света крава, зграби му с главе нову новцату шубару и узме да једе.

– Вук те појео, проклетнице! – дрекну дјед и распали краву некаквом тољагом, али онако у сну удари у ствари по дрвеној ивици свога кревета, нагло се пробуди и прогунђа: – Ђаво је њезин и краву, зар је моја нова шубара тако масна да се може чак и појести? Лаже крава, то ћу јој рећи у брк, па макар била и света!

То рече чича, па брже-боље заспа, не би ли у сну опет видио свету краву да јој каже оно што мисли о својој новој шубари.

ДОЖИВЉАЈИ ЧИЧА ЗИМОЊЕ

– Ало, ало, има ли каквих знакова да се Прољеће приближује? – виче на телефон љутити чича Зимоња, а с друге стране жице; срдито пјевуцајући, одговара му вјетар Сјеверац:

– Ништа особито, драги чича. Једино се на падини бријега сњежни покривач подерао на два мјеста, али већ му је и вријеме, стар је. Имаш ли коју нову сњежну крпу да га закрпимо?

Чича Зимоња забодје нос у своје рачунске књиге, узме да мрмља и одговори:

– Ало, ало, потрошио сам све, и најмању сњежну звјездицу, и то недавно, кад нас је оне ноћи опљачкао вјетар Југо и подерао нам све огртаче по бреговима. Имам у остави само нешто иња, али то ми треба за украшавање моје рођене браде.

– Е, онда смо обрали леденице! – просикта забринут Сјеверац.

Чича Зимоња дође тако сваке године, некад раније некад касније, дрско завлада читавим нашим крајем. Окује ријеку, сједне на свачији кров, штипка ђаке за уши, луња ноћу око тобџијске касарне и вуче стражаре за нос, па је чак толико смион да се кроз разбијен прозор увуче у касарну милиције и шкакља милиционаре по табанима. Онда миљкани устају, трпају угаљ у пећ, а чича-Зимоња бјежи напоље, јер милиционарска пећ почне громко да тутњи:

– Ду-ду-ду, држ-држ-држ, лопов је у соби! Понекад се чича Зимоња ушуња и у музеј, примакне се костуру мамута и пита га:

– Сјећаш ли се кад смо се нас двојица некад сусретали? Било је то прије неколико хиљада година. Онда сам био много љући, зар не?

У Јануару је чича Зимоња најбоље расположен. Фијуче, звиждука и тресе сребрним прапорцима хладног Сјеверца, вијори сњежном заставом, и по прозорским окнима слика блиставе хладне шуме. Али чим сунце малчице ојача и укажу се прве мрље окопњеле земље, чича се узнемири и покуњи.

Ево га, и сад је узнемирен. Чека га велика битка с младим веселим јунаком Прољећем.

– Ало, ало, Сјеверче, јеси ли ноћас опазио штогод сумњиво? – пита чича Зимоња, а Сјеверац, помало кашљуцајући, одговара:

– Видио сам. Стражар на ватрогасном торњу јутрос је цупкао ногама и пјевушио некакву сумњиву пјесмицу, нешто као... као:

– Долетјела ластавица опа-цупа-цуп!

– Уху, уху, брр! – стресе се чича Зимоња. – Не спомињи ми ту страшну птичурину. Она је вјечити савезник Прољећа. А шта си још опазио?

– Видио сам једног дјечака с висибабаме у руци. Све је скакао с ноге на ногу и викао: „Ура, ево Прољећа! Нашао сам висибабу!“

– Охо, то је већ отворена побуна! – прогунђа чича Зимоња. – Да ме нешто јутрос не боле леђа, баш бих потражио тога малог неваљалца и на путу до школе тако му натрљао уши да би му биле црвене као онај разбојник Пламен, који гута дрва и мене толико мрзи.

– Ја ћу те осветити – рече му Сјеверац. – Сјутра ћу ономе дјечаку отети капу и однијети је чак до села Недођина, само ако ме послужи снага. Знаш, окашљао сам, а то је први знак да се примиче мој смртни непријатељ, вјетар Југо. Сјутрадан, у рану зору, сјеверац скокну до чича Зимоње и затече га како своју бунду крпи мразовим концем. Постава од иња била се већ сва олињала.

– Погледај, брате Сјеверче, сву ми бунду појео сунчев мољац. Ево, крпим је свако јутро, али се до подне овај мразов конач сав искида.

– Мани га, и са мном ти је зло! – прошишта Сјеверац. – Био сам ноћас кренуо на море, на промјену ваздуха, али ме иза првих планина дочека Југо и тако ми испраши леђа да ме и сад тресе топла грозница.

– Па ти га тужи милицији за тешку тјелесну повреду – предложи му чича Зимоња.

– Е, мој брате, не смијем ти ја милицији на очи, јер сам зимус поломио у парку много дрвећа, поразбијао сам прозоре на гимназији и однио читаво туце ђачких свески – пожали се Сјеверац.

– А за свеске се не бој – рече чича Зимоња. – Можда је чак и корисно што си их однио, јер у њима има безброј погрешних рачуна, рђавих цртежа и дебелих двојки.

– Тако је! – потврди Сјеверац. – У једној свесци чак сам и то прочитао да Прољеће долази 15 фебруара.

– Уху, уху, уху! – повика чича Зимоња. – Зашто тај ђак нема четири увета, па да их три сата заврћем, шарафим, засукујем, одсукујем, трљам и рибам!

Тог дана Сјеверац и чича Зимоња одоше на врх планине и куком на леду написаше ову објаву:

СТРАШНА ОПОМЕНА

Преко ове планине најстрожије се забрањује прелажење двојици непознатих скитница номадског поријекла, а то су:

1) Прољеће, дјечак плаве косе, модрих очију, бркова нема, носи шарену кошуљу, бос и без капе, воли да се игра „школе“ и „шапца-лапца“, једе ране трешње и спанаћ и без престанка се смије као луд. Особити знаци: воли да кити дрвеће.

2) Југо, боја очију и косе непозната, јер је истоимени невидљив, бркове и браду вјероватно има, јер шкакља пролазнике иза врата, свира на неку справу непознатог облика и величине, једе снијег и лед у друштву са Сунцем. Особити знаци: дотични је вјероватно завршио падобрански курс (провјерити у Земуну код авијатичара Стипе Буторца, друга врата десно!)

Ко дотичне протуве укеба, ухвати или улови, нека им одузме исправе, веже их и нек их стражарно спроведе у садашњи главни штаб чича Зимоње на највишем врху планине. Југа треба допремити у затвореном сандуку без иједне рупе да се не би извукао и побјегао заједно с Промајом.

Награда за хватача: три мјесеца бесплатног зимовања у Смрзнутом Цвочотанцу, бунда од иња и дозвола за играње у Сњежној Олуји (свира дувачки оркестар капелмајстора Сјеверца).

Моле за сарадњу:

Чича Зимоња и Сјеверац

На жалост, први који је прочитао ту објаву било је само Сунце. Док је оно срицало и читало незграпна Зимоњина слова, лед се сасвим отопио, а с њим нестаде и опомене. Убрзо на то мјесто стигоше Југо и Прољеће и свуда около, под ниским жбуњем, пробудише различито цвијеће. Замириса читав крај.

Те исте ноћи, у једној студеној пећини на врху планине, чича Зимоња се трже иза сна, омириса ваздух и намршти се.

– Уху, ала нешто смрди! Чини ми се да су љубичице.

– А мене боле ноге прогунђа Сјеверац. – Сигурно је Југо близу.

Ујутро обојица скочише и брзо одјурише оној својој табли на планинском превоју, али умјесто ледене плоче нађоше језерце бистре воде, горско око, у коме су се огледали искидани бијели облачићи. Око језерца шаренио се весео оквир од цвијећа: то је у ствари био један оглас, исписан азбуком Прољећа, у коме је прољеће објављивало читавој природи да су дошли весели дани Буђења и опште радости. У томе огласу била је и једна мала забрана:

„Забрањује се дријемање, чмавање; протезање, цмиздрење, бурење, дурење и мрштење. Нико се не смије укупити као липов светац и укочити као дрвен бог. Строго се кажњавају дјеца која се не играју, не скачу, не вичу, не пењу се на дрвеће и не јуре са лоптом. Ко се ухвати у зимском капуту, мора пет минута дубити на глави.“

Чича Зимоња и Сјеверац погледаше у своје дебеле бунде и уплашено зажмиркаше:

– Уху, уху, ако ли нас ухвате с оволиким бундама, дубићемо на глави читав сат.

– И то још у мравињаку! – попријети им с гране једна врана која се те зима жестоко смрзавала.

Чича Зимоња и Сјеверац толико се уплашише од мравињака да заграбише брже од вјетра и одјурише у град, у руско посланство.

– Молимо визу и дозволу за боравак у Сибиру. Сад нам је тамо право мјесто.

И тако су те године, негдје првих дана марта, чича Зимоња и Сјеверац отпутовали у Сибир. Уз пут, негдје иза Москве, обојица су се напили вотке, руске ракије па су им у возу украли бунде. То је било још лањске године, па је зато ове године чича Зимоња дошао без своје дебеле бијеле бунде и због тога код нас није готово ни било снијега.

Прекјуче сам опет сусрео на станици чича Зимоњу. Ове године он путује у Норвешку јер тамо се, вели, не краде. Гдје год нешто изгубиш, ондје те и чека. Тако је, кажу, неки човјек изгубио на ливади поред неке вароши једно теле, а послије три године нашао – читавог вола.

– Сјајно је то! – потврдих ја. – А ти гледај да нам се из Норвешке вратиш у децембру са што дебљом бундом и ево ти једно јаје, па га изгуби. Можда ћеш ми до зиме пронаћи и донијети читаву квочку с пилићима.

ДОЖИВЉАЈИ ЈЕДНОГ ЧВОРКА

– У овом крају баш нигдје нема грожђа. Зашто га људи не гаје? – упита чворак скитница свог случајног познаника врапца с којим се тога јутра нашао на огради пред школом.

– Не знам, брате – одговори врабац. – За такву врсту јела никад ни чуо нисам, а живим овдје већ врло дуго. Од мог рођења двапут су трешње поцрвењеле, двапут пшеница пожутјела, тридесет пута се мачак пењао на школски таван, а ја сам појео море жита.

– Охо, па колико си ти то стар? – зачуди се чворак.

– Ето, па рачунај – рече врабац. – Два више два више тридесет плус једно море – колико му то дође? Слаб сам у рачуници.

– Хм, хм, чекај! То ће му бити... Чек, чек... два прољећа, два љета, тридесет бјежања пред мачком и море ручкова. Је л' тако?

– Тако је – сложи се врабац. – И за читаво то вријеме нигдје нисам ни видио ни чуо за то твоје грожђе,

– Грожђа је било у прошлости – озбиљно се јави с крушке један стари гавран. – Ја сам га лично видио.

– А гдје ли му је та прошлост? – у један глас упиташе чворак и врабац мислећи да је то неко мјесто.

– Па иза вас је, клипани једни – подругљиво гракне гавран и диже се увис, па одлетје према пољима, јер није желио да даље разговара с незналицама.

Чворак и врабац брзо погледаше иза себе, али тамо је био само прахан сеоски пут, на путу један во, а на волу два рога.

– Ето, нема иза нас никакве прошлости – рече врабац. – Лаже гавран.

– Идем да упитам вола, па кад нађем прошлост, доћи ћу да ти јавим. Причекај ме на огради – предложи чворак и полетје према волу.

– Знаш ли ти гдје му је та прошлост? Тамо, кажу, има грожђа! – упита чворак долетјевши пред вола.

– Прошлост? – замисли се во. – Сигурно је тамо негдје близу наше штале, јер моја мати прича да сам ја у прошлости био теле. Иди, ево, овим путем, па онда окрени десно, поред великог храста. Тамо је негдје та прошлост.

Одлетје чворак до храста, спусти се на грану и упита:

– Старино, знаш ли да ми покажеш пут за прошлост? Зажелио сам се грожђа.

Прастари храст тихо зашуми са својих триста хиљада листова:

– Погријешо си пут. Ја сам у прошлости био само један мали жир, тако мален да би ме и ти могао носити...

– Ма зар је то могуће?! – ускликну чворак.

– Да, да, само мали жир – потврди храст. – Пао сам с великог храста који је растао поред старе тврђаве горе, на бријегу. Једног дана дође неки дјечак, шврћа, диже ме са земље и узме са мном да се игра. Играјући се стрчао је низ бријег и баш на овоме мјесту почео је да се такмичи с друговима у бацању камена с рамена. Жир је спустио на земљу, па тако и заборавио. Из тога жира никао сам ја и, као што видиш, прилично порастао.

– Онда се прошлост налази горе на бријегу? – приупита чворак.

– Тако је – потврди храст. – Ја сам горе заиста био у прошлости. Штета што сад нема оног дјечака да њега упитамо.

– А куда је он отишао? Сигурно се купа.

– Не, не купа се – одврати храст. – Дјечак је растао и најзад постао господар велике тврђаве. А једног дана земља је затутњала под копитама многобројне коњице. Долазио је велики везир Кара-Мустафа са силном војском. Господар тврђаве онда навуче оклоп, сабљу припаса и сиђе у ово исто поље са својим силним оклопницима да дочека Кара-Мустафу.

– Па шта је онда било? – радознано упита чворак.

– Ех, шта је! То је требало да видиш. Зашто раније ниси дошао?

– Разговарао сам с врапцем, па се задржао – објасни му чворак, а храст настави:

– Ехе, да си само видио како сабље сијевају, звече оклопи и коњи се пропињу. Од јутра до мрака трајала је битка, а онај мој негдашњи дјечак седам је пута кретао на јуриш оклопнике, три су коња под њим убијена, а он је још увијек неуморно јуришао.

„Јуначки овај брани земљу!“ узвикнуо је с одобравањем Кара-Мустафа и лично повео у бој своје одморне коњанике. Затутња бојно поље, укрстише се мачеви и криве турске

сабље, диже се облак праха. А увече, кад се стиша бојна врева, господар тврђаве лежао је мртав поред свога барјактара.

– Тужна прича – рече добри чворак. – Ето ти шта све путник чује кад дође у прошлост. Баш је та прошлост неко зачарано село, њива, шта ли је.

– А ја мислим да је прошлост онај стрми бријег с тврђавом на врху – рече хрст. – Мој дјечак је баш тамо живио у прошлости.

– Е, онда летимо тамо – одлучи чворак и залепрша високо изнад негдашњег бојног поља. Слетио је на једну од кула старе тврђаве баш кад се на њену терасу пењао неки стари историчар, чичица дуге бијеле браде.

– Шта ти тражиш овдје, уважена брадо? – учтиво упита чворак.

– Оживљавам прошлост, мој драги репићу – одговори му историчар.

– Е, то ти је добро – похвали га чворак. – Баш и мене интересује прошлост, у првом реду грожђе које је у њој расло. И њега ћеш ти оживјети, је ли тако?

– Наравно да ћу оживјети – рече научник – видјећеш, на примјер, како је Хорације волио грожђе и о њему красно пјевао.

– Охо, сигурно је и тај Хорације био неки чворак? – упита безазлено птица незналица. Историчар се насмијеша.

– Није баш чворак, али је био нешто тако као славуј – велики пјесник.

– Аха, аха, добро је! – обрадова се чворак. – Баш ћеш ми показати гдје се ту у тој прошлости налази Хорацијево грожђе. Жељан сам да га изблиза видим.

Чворак се спусти на историчарево раме и тако заједнички кренуше, то јест: крену историчар носећи свог необичног пријатеља.

И ево: у великој сали, на универзитету, стари историчар држи предавање и пред својим слушаоцима оживљава прошлост. Оживљава славне битке, побједи, велике хероје који су бранили свој народ и чувене пјеснике који су о њему пјевали. Оживјеће једног дана и оног браниоца старе тврђаве о коме је причао моћни хрст, говориће о пјеснику Хорацију.

А шта ради чворак?

Чворак, богме, као сваки чворак: сједи међу студентима испод бисте Јулија Цезара, немиран је, врти се и брбља сметајући осталима да слушају предавање. Кад једног дана буде ријеч о Хорацију, сигурно, због брбљања, неће ни то чути и, ето ти, – не вриједи му што је дошао на универзитет. Можда ми понеко не вјерује да је чворак отишао баш на студије?

Ехеј, истину ја говорим! Баш сам једном пролазио поред неке школе, и то за вријеме наставе, кад тамо: нешто чаврља у посљедњој клупи. Чаврља, чаврља неуморно. Видидер, мислим се ја, и овдје доспјели чворци. Та ко ће други чаврљати за вријеме часа него баш чворци!

Овдје је причи крај, али... чек чек, заборависмо врапца! Гдје је врабац?

Ено га, и данас ћете га срести на коме било плоту. Чека свог познаника чворка, чека упорно, а кад му који други врабац каже да је чворак већ одавно мртав, он му не вјерује и без престанка понавља;

– Жив, жив! Жив, жив!

ШАРОВ У ЗЕМЉИ БАЈКИ

Негдје далеко, каже стара бајка, далеко, чак на крају свијета и још једно пола сата даље, у Земљи бајки, налази се чаробно псеће село. Тамо ти, веле, свако псето часком

залута у шуму од костију бјежећи испред варена зеца. Зинеш ли, одмах ти улети у уста печена шева, залајеш ли, с гране сипају кокошија крилца. Ноћу ти под узглављем пријатно миришу пржене кобасице с бијелим луком, а чим ујутро отвориш окце, псећи кувар већ те пита:

– Жели ли господин за доручак гускин батак или прасеће уво?

Пси су давно заборавили пут до тога села и они га данас виде само у сну. Једини мјесец, стари свјетски путник, зна гдје се оно налази. Зато много куца увече диже главу пут златна мјесечева круга и молећиво завија:

– Аууу, кажи ми кажи гдје је псеће село.

О томе селу често је сањао и рундави Шаров, једно бистро псетиште из племена овчарских паса у далекој земљи Буји-Баји, негдје иза три мора. Он, истина, није чувао ни овце ни јагањце, али је зато водио слијепца. Због тога је био уобразио себи да је много паметнији од осталих овчарских џукаца који се повоздан излежавају око стада на планинским пашњацима.

О другим добрим и лошим странама нашег Шарова нећемо засада говорити, о томе ће касније бити ријечи, а сад најприје да видимо како се Шаров растао од свог газде:

Једног дана, на неком великом вашару у земљи Буји-Баји, искупи се мноштво слијепца, глувонијемих, људи кљастих руку, ћопавих у ногу и других. Већина од њих били су здрави здравцати људи, али су се само правили болесни и немоћни да не би морали да раде и да би могли олако да живе од помоћи других људи.

Сједе они тако и гласно траже милостињу, док се одједном са свих страна око вашаришта зачуше узвици и нека трка.

– Шта то чујем? – рече један лажни глувонијемити. – Као да долазе градски стражари?

– Заиста, видим њихове сјајне шљемове – повика лажни слијепец. – Ево их, иду овамо!

– Како би било да скочимо на ноге јуначке, па да дамо табанима ватру? – упита лажни ћопавко. – Кад виде да смо здрави, бациће нас у бовару.

– Ух, кад ли некога од њих зграбим за врат! – загрози се песницом онај који се правио да му је рука укочена.

Стражари су са свих страна опкољавали лажне богаље. Првог уловише тобожњег слијепца.

– Шта ти радиш овдје? – грмну стражар с брковима од пола аршина.

– Молићу, овај... онај... тај... ја продајем зјала! – збуњено одговори окати слијепец.

– Зјала се продају само недјељом и празником, а данас је петак и радни дан. У бовару с њим, тамо у ону ћелију гдје су псеће буве! – викну стражар, па се окрену лажном глувонијемом:

– А шта радиш ти?

– Крадем богу дане! – одговори гласно нијемити.

– Видио сам својим ушима – објасни му слијепец. – Оно што виче, то је крупан човјек, оно што звецка то је сабља, а оно што лупа јесу цокуле.

– Пази молим те, па овај види на уши! – зачуди се стражар, па да би то још боље провјерио, примаче се старцу са стране и пошакља га по уху својим дугим брком.

– А шта је ово, видиш ли?

– Канда ће бити неки коњски реп, а можда и четка од јазавчеве длаке – несигурно рече слијепец.

– Е, брајкане мој, видим ја да ти баш ништа не видиш – увријеђено прогунђа стражар.
– Водите га у старачки дом. Види се да већ није ни за какав посао кад не разликује један свилени брк од тамо неке оштре коњске репине.

– А шта ћемо с мојим Шаровом? – забрину се старац.

– Даћемо га стрводеру да га уцмека, свакако и није низашто друго – сурово смрси стражар.

– Е, то већ не могу допустити – успротиви се слијепац. – Шаров је дуго година био мој вјерни водич и друг. Грехота би било убити га.

– Па шта да радимо с њим?

– Бар га пустите куд га очи воде и ноге носе – предложи им старац. – Он ће се већ некако и сам снаћи.

– Добро, у реду – пристаде стражар и викну на Шарова:

– Губи се куд те очи носе и ноге воде!

Старац посљедњи пут загрли и помилова свог старог друга па крену са стражарима, а Шаров се упути према излазу из вароши. Онај бркати стражар још једном викну за њим:

– Пази се, видим ли само твој траг у близини вароши, намотаћу га на једно велико клупко, па ћу тако и тебе привући у своје шаке. Чујем ли твој лавез како се одбија о градске зидине, претворићу се у јек или ехо, па ћу се вратити до тебе и зграбићу те за уши. Упамти, дакле, ако те укебам, одраћу чак и твоју сјенку.

Уплашен тим страшним пријетњама, Шаров подбруси што су га ноге носиле да је само даље од вароши и бркатог стражара. Заустави се тек на деветом брду и сједе да размишља куд би сад окренуо. Дуго је размишљао, толико дуго да би то било довољно времена да се ухвате четири зеца, да се прескоче три плота, да се виде два мачка на високом крову и још да се једанпут махне репом.

Тек што је махнуо репом, пала му је на ум паметна мисао:

– Идем да тражим чаробно псеће село. Тамо ће ме вјероватно примити.

Хајде ти сад наћи псеће село! Откад њега само траже пси јазавчари: њушкају, хушкају, завлаче се чак и у рупе јазавца да виде нису ли га можда дигли ти препредени лупежи, па ипак узалуд. Од силног тражења толико су истрошили ноге да су им кратке као у миша.

Шаров се ипак није дао обесхрабрити. Ишао је, ишао дању и ноћу, касао, трчао, прашио на сунцу и по мјесечини, док не дође у неку сасвим непознату земљу. На њеној државној граници стајао је голем стуб с великом таблом на којој је писало:

ЗЕМЉА БАЈКИ

Моле се сви посјетиоци да приликом уласка у ову земљу отресу обичну земаљску прашину са својих стопала, копита, папака, шапа, канџи итд., а исто тако да се држе сљедећих правила:

1) ничем се не чуди, то је непристојно,

2) пази да не погазиш патуљке,

3) чувај се да тебе не погазе дивови,

4) од превозних средстава употребљавај: летећи ћилим, птицу Оја-Аја, обичну метлу и чизме од седам миља. Вози десном страном, брзина неограничена,

5) стан и храна за путнике обезбијеђени у „Крчми на кокошијим ногама“.

Плаћа се према вјештини путника: или ничим или главом. Услуга брза и тачна,

6) приликом купања у језерима чувај се змајева и аждаја. Зато пливај с мачем,

7) привикни се да носиш главу у торби,

8) ако немаш храбрости, не улази у ову земљу, она је само за одважне и немирне,

9) преношење чуда из царства бајки на обичну земљу опасно је, зато мораш имати смјелости,

10) не издај свога друга, то се и овдје строго кажњава.

Управа Земље бајки:

Јунак Небојша

Змај Троглавац

Патуљак Палчић

Црвени Врабац (заборавио да се потпише)

Баш-Челик (привремено затворен у буре)

Прочита Шаров сва правила, мало се накостијеши од страха, али ипак прикупи сву своју храброст и пређе границу.

Ево га у земљи бајки.

Прве ноћи, све по мјесечини, Шаров стиже на границу зечјег села. На великој табли пред самим селом било је насликано једно псето како члови пред грдно великачким зецом. Зека је држао у руци витак прут и као да је питао:

– Но, буволовче један, хоћеш ли бити мекан као зечји реп, иначе ћу одмах да те бијем!

– Охо, одавде мораш што прије бјежати, јер би се могао зло провести! – прогунђа Шаров, па се даде у тако луди трк да је за читавих триста метара престагао своју рођену сјенку. Кад се обазрео, угледа како његова сјенка јури уз брдо, па помисли да га то пристиже неки зец и даде се у још бјешњи бијег, да од тога умало није побјеснио. Сва његова срећа што је у близини била нека веома густа шума, па кад Шаров у њу замаче, око њега се склопи такав црни мрак да је у њему изгубио не само своју сјенку него и себе самога.

– Шарове, гдје си, не видим те? – упита он сам себе, па исто тако сам себи одговори:

– Шта ме питаш! Не знам ни ја гдје сам.

Идући полако све за својим носом, Шаров се једва испетља из те шуме и пође даље, али убрзо набаса на још већу невољу – пред само мачје село.

Е, ту си имао шта да видиш!

На једном стубу, код улаза у село, висило је једно псето везано за реп. На њему су мачке оштриле своје канџе, а кад би сирото псето стало да се исувише дерња и завија, један стари главати мачак поучно га је корио:

– Ћуткац, буразеру! Зар се не сјећаш како си ти јурио наше мачиће?

Шаров се сјети како је некад и он прогонио мачке све док не би стругнуле уз какво дрво, па га од страха потресе трољетна грозница и срце му слети у пете.

– Бррр, ваља кожу спашавати!

И опет је бјежао и бјежао. Да би се та његова трка описала како ваља, требало би имати књигу дугу пола дана, пуну трњака, урвина, плотова и чичака, али у таквој би се књизи изгубио и сам читалац. Нећемо је зато ни писати, него ћемо узети чизме од седам миља и прескочићемо све његове доживљаје, па ћемо се одједном наћи...

Гдје, гдје?!

... пред чаробним и славним псећим селом!

Ево Шарова, стигао је пред псеће село. Од чуда је толико зинуо, па чисто не вјерује својим очима, него им каже:

– Лажете, очи, није ово истина! Имало се шта и видјети!

Псеће село са свих страна било је опасно високим бедемом од шунки, али се до њих није могло доћи, јер је око бедема био дубок јендек пун дивљих мачака'. Видећи Шарова, оне почеше ужасно да се дерњају:

– Мрњау-фрњау, дођи овамо да те подеремо у паперје!

Над великом капијом кроз коју се улазило у село стајао је овај натпис:

„Ти, који улазиш овдје, остави напољу све своје буве и чичке“.

Шаров није имао шта да оставља, јер је уз пут, у великој трци, изгубио и буве и чичке. Зато храбро крену кроз капију и – одједном се нађе наједном чистом заравању на коме је за дугим столом засјео велики псећи суд. За њим се затвори велика капија, а један страхан глас од средине стола повика:

– Господо судије, пред наш високи суд ступа покорно подавијена репа овчарски пас Шаров, по занимању сљепчовођа. Овамо његове гријехе и добра дјела! Мир, господо, а ви тамо у ћошку оставите тај паунов батак.

Шаров се просто укочи од страха кад пред судски сто иступи тужилац, један гарав зубат пас, и зарежа:

– Прво: ова псећа протува крапа је из слијепчеве торбе комаде меса.

– Крив је! – рече судија и на десни тас великих теразија Правде, које су стајале пред њим, метну један тег.

– Јесте, али је он зато знао данима гладан и жедан водити свога слијепца – рече Шаровљев бранилац, једна потпуно бијела куца, и метну на лијеви тас теразија један тег. Теразије стадоше право.

– Једном је оставио свог слијепца и читав сат је јурио за зецом – зарежа тужилац.

– А је ли то био неки велики зец? – радознало упита судија и усјаји очима.

– Па, богами, једна онако подебела купусарска зечина – просто одговори Шаров. – Велике уши, мален бијели репић...

– А длака онако мека, па сива, па и није сива, него више онако шућмураста, по зечјој моди? – приупита судија врпољећи се.

– Јест, јест, тако је! – потврди Шаров.

– Е, то већ није гријех, већ добро дјело – рече судија и баци један тег на лијеви тас, у који су стављана добра дјела нашег Шарова.

– Прошле зиме он се у једној кући успавао, па су му обноћ мачке извадиле кобасицу из слијепчеве торбе – повика тужилац.

– Е, то је већ тежа грешка, особито ако је кобасица била свињска и још уз то пржена – рече судија и метну још један тег на десни тас, међу гријехе сиротог Шарова. Гријеси опет претегше.

– Али он је зато за вријеме слијепчеве болести много дана просједио поред његове постеље и никако није хтио да га остави – рече бијела куца.

– Е, то је већ силно дјело, знак вјерности и другарства. Браво, Шарове! – повика псећи судија и метну на лијеви тас једну голему кост. Добра дјела нашег сљепчовође опет претегше.

Онај злобни гаров тужилац стаде сад набрајати читав низ ситних Шаровљевих престапа. Није чак заборавио ни неку стару папучу коју је Шаров још као штене одвукао из куће и изгубио у високој трави. Од тога тас са гријесима поче јако да претеже и спусти се готово до самог стола. Гаров злурато зарежа:

– У јендек с њим, међ дивље мачке!

– Фрњау-мрњау! – зачу се нато из јендека. – Чекамо га с одушевљењем и с двадесет ноката!

Страшна опасност већ се поче надвијати над нашег Шарова кад се бијела куца, његов бранилац, одједном нечег сјети:

– Господо пси, овај Шаров, иако се бојао вукова, једном је читаву ноћ просједио поред свог слијепца у великој шуми у коју су били залутали. У близини је гласно завијала једна гладна вучина. Шаров је дрхтао и прибијао се уз свога газду, али није хтио да га остави. „Бјежи, Шарове, бар се ти спаси“, говорио му је старац, али Шаров ипак није отишао и био је ријешен да погине бранећи слијепца. Тако су остали све до јутра, док нису наишле неке ћумурџије и спасле их.

– Ура, живио Шаров, храбри и вјерни друг! – громко повика судија и сам скочи на онај лијеви тас, међу добра Шаровљева дјела. Тас куцну о судски сто, а то је био знак да је Шаров проглашен за добро псето и примљен у чаробно псеће село.

– Живио Шаров! – дочека и остала псећа братија, опколише Шарова са свих страна и поведоше га свечано у село кроз шпалир од печених зечева.

– А шта је даље било са Шаровом? – упитаће неко.

Кажу да се Шаров и данас често крадом извуче из чаробног псећег села и пође да мало прошврља оним истим стазама и пољима куд је некад пролазио. Извуче се и још понеки његов пријатељ. Ако их негдје уз пут видите, упитајте само за чаробно псеће село. Видјећете: ништа вам неће хтјети казати, јер се боје да и ви тамо не стигнете и не здипите коју кобасицу или печеног зеку.

Ипак се не жалостите. Увијек се у свијету нађе понеко ко је завирио у земљу бајки, па ће вам отуд понешто испричати. И никад се Земља бајки неће изгубити, него се сваким даном примиче ближе нама.

Сад је прича крај. Само још нешто о суровом стражару који је потјерао Шарова из вароши.

Сваку ноћ око стражареве куће, по крову, на дрвећу, под прозором и у старој канти, дерњају се, мијаучу, јаучу, фркћу и дрече све градске мачке и мачори. Срдити стражар никад не може да заспи, већ скаче из кревета и са сабљом у руци јури по мјесечини око куће и све се вајка:

– Уф, уф, зашто сам потјерао онога Шарова? Сад би ме он бранио од ових проклетих маца.

СТРАШНИ ЗМАЈ

Био вам је то неки змај, један од оних за које је народна машта утврдила да станује на планини Грмечу, и то негдје врло високо, по прилици око планина Торovina, Добре Воде, код Црног врха или можда у Равном долу, тамо гдје је преклани неки непознати створ уплашио дрвосјечу Јову Јежа и однио му лулу. Можда је баш тај змај и уплашио Јову Јежа, а није никакав други створ или неки створ како се ругају остале дрвосјече.

Да се тамо по планини заиста скита и бадаваџише неки змај или тако нека друга страхота, свједоче вам и ови знаци:

1) По планини се налази много ишчупаног дрвећа, а то може бити само дјело оног објешењака змаја, иако шумар тврди да је то учинио вјетар.

2) Љети се на више мјеста шума запали тако да чак и војска мора долазити да гаси пожар. Шумар, истина, прича како тај пожар долази од смоле која капље на усијани

камен или од неопрезних људи који ложе ватру, али ја му то, братац, не вјерујем. То се змај задува идући по врућини, па му из ноздрва све пламен суче и гору пали. Зашто би иначе војска ишла да гаси, војска има топове, бубњеве и жуте месингане трубе од којих све грми?

3) Кад је мећава и бурно вријеме, дубоко у Грмеч-планини нешто хуји и тутњи као далека грмљавина. Није то глас буре, као што вели шумар, него то змај бјежи пред мећавом тражећи своју пећину.

4) Кад сам једном пролазио кроз Грмеч, нешто је у густошу страшно шушнуло. То је змај сигурно стресао своја крила.

5) А зашто, молим ја вас, шумар увијек иде с пушком кроз Грмеч кад тамо нема змајева? Аха, учебали смо га: боји се змаја!

Живио тако тај змај у Грмечу, живио, па му и досадило. А како и не би! Медвјед му је већ био испричао све своје приче, а знао их је свега пет и по ако се ту урачунају и оне четири које су му из главе извјетриле док је брао малине, па још једна које није могао да се сјети. Вјеверичине приче све су дубиле на глави, па их је било тешко разумјети, а вук је, опет, знао само почетак сваке приче, а остатак би једноставно појео. Зато је његово причање изгледало, по прилици, овако:

– Била је једном једна овца, па малчице залутала у шуму...

– Па шта је даље било? – питао је радознали змај.

– Ништа. Ево је сад у мом трбуху – одговарао је вук. – Чича-мича, поједена прича!

Некад се змај увесељавао плашећи старе ћумурџије и дрвосјече, али сад је и тој забави био дошао крај. Ове нове дрвосјече с моторним пилама биле су толико дрске да се уопште нису ни обзирале на змајева страшења. Пришуња се, рецимо, змај увече до њихове колибе, громко хукне кроз прозор и угаси лампу, а неки ти дрвосјеча, који је крпио чакшире, истом прогунђа:

– Ама што дуваш, стрвино једна, као да се тебе неко боји! Ја се само бојим да не изгубим иглу, јер ко ће је наћи у оволикој планини и у овако густој мраку.

Понекад, пред залазак сунца, змај кроз дрвеће баци ватрени сноп зрака и заблијешти очи каквом дрвосјечи, а овај само зажмирка и попримети му:

– Дедер се прођи дјетињарија, не видим да радим.

Увидио најзад сиромах змај да у планини за њ нема живота, особито откад се у гори појавише моторне пиле, чијих се гласова особито бојао. Ријешити зато да крене куд било у свијет. Надао се да ће задати страх свима и свакоме куд год прође, као што је то радио некад, у давна времена.

Једне бурне и мрачне ноћи он испроба како му из уста вјетар и ватра сипа, па крену из планине на далек пут.

– Алај ће бити трке код људи кад се ја појавим! – шиштао је он пењући се уз један висок насип, али кад горе на заравни угледа жељезничке шине, он се веома зачуди:

– Шта ли му је сад ово? Тако нешто никад нисам видио.

Док се он тако чудило и пипкао шине, из даљине се чуо све јачи тутањ.

Појавише се најзад и два ватрена ока, а убрзо затим из таме налетје и прогрми крај змаја некакво тешко и дугачко чудовиште, ригајући увис огњене искре и смрдећи димом. Сироти змај од страха се стрпошта у дубок јендек и затвори очи.

– Јао мени, да ли сам још у животу?! Какво ли се сад ово ново чудовиште појавило на земљи? Па ја сам према њему права играчка. Алај тај рига ватру и дим, рођена мајчице!

Уплашени змај више не смједо да се попне на шине, него се провуче кроз један пропуст испод пруге и крену кроз неке шумарке све зазирући да однекле поново не налети оно чудовиште.

Јутро затече змаја у кукурузима на ивици једног аеродрома. Кад је угледао оне велике непомичне птичурине расуте по пространој равници, он само разрогачи очи и уплашено дуну на ноздрве тако да се над њивом подиже лак вихор ковитлајући осушено перје кукуруза.

– Охо – хо, овдје се легу некакве птице, са крилима мало повећим него што су моја. Ех, баш бих се с њима волио мало такмичити у летењу. Гледај како су неспретне, сигурно лоше лете.

Змај узео ширити своја крила и лупкати изазивачки као да зове на мегдан, али у то једна од оних птица ужасно зазвуча и полетје преко равнице право према змају.

– Готов сам, ево је право на ме! – промуца он сав зелен од страха. – Наљутио сам је својим изазивањем.

Змај заборави и своја крила и летење, па зажди да бјежи кроз кукуруз колико су га ноге носиле. Био је већ стигао до неких конопља кад она птица, авион, стреловито пролетје изнад саме његове главе заглашно грмећи. Већ сасвим ошамућен од страха, змај главачке скочи у густе конопље и тамо се прићута цептећи као шибана вода, као миш пред мачком, као рђав ђак пред школском таблом.

– Куку мени несрећнику, ако ли ме она птичурина овдје пронађе, оде ми глава! – цвокотао је он плашљиво се обзирући.

Крити се у конопљама – каква срамота и за једну мању звјерку, камоли за змаја! Конопље су пландиште врабаца, тамо се мотају стари мачори и крију се дјечаци кад нешто код куће скриве, па се боје батина. Грдне ли бруке, драги наш змају!

Безобразни врапци брзо открише змаја у конопљама, па их стаде граја:

– Жив, жив, змај, змај!

Змај се већ уплаши да ће га ови неваљалци открити и показати оној страшној птици, кад се с краја конопља зачу један шупаљ вампирски глас:

– Уху, иш, крадљивци једни, ето мене да вас научим памети!

Преплашени врапци прхнуше на све стране, а радознали змај мало подиже главу да види ко је тај његов непознати спасилац. Било је то једно најобичније страшило за врапце у подераном капуту, ћумурџијским чакширама и са старом чобанском шеширчином на великој глави, начињеној од прошупљене тикве за воду.

– Добар дан, колега змају! – поздрави страшило и учтиво подиже обод свога шешира.

– Мило ми је што си ми дошао у госте.

– Откуд сам ја твој колега, ти, шупља водена тиква? – увриједи се змај. – Ја сам огњени змај са планине, страх и трепет свих људи.

– Уху-ху-ху, страх и трепет! – подругљиво се насмија страшило. – Па чак и један овакав шупљоглаво, као што сам ја, знаде да се данас нико не боји змаја и да су људи сад у свему јачи од змајева. Данас је змај само страшило овако као и ја: плаши понеког, а ником ништа не може да учини. Ето, да су врапци само мало храбрији, могли би слободно да сједе на мом шеширу, а ја им ништа не бих био у стању да наудим.

Змај само разрогачи своје златнозелене очи.

– Шта кажеш: људи јачи од мене?!

– Да, да, колега. Она велика птица пред којом си малоприје бјежао – то је такођер само једна од безбројних људских играчака.

– Ау, ма шта кажеш! – запрепасти се змај. – Та некад су читаве гомиле људи бјежале из планине кад ја само хукнем у вјетровитом кланцу.

Ипак, чим је пало вече, змај се ријеша да још мало окуша срећу. Довуче се зато до једне куће на крају поља, шћућури се под прозор и стаде да послуша.

У соби су поред лампе сједјела два дјечака и правили змаја од хартије.

– Јуче сам био много љут, па сам у парампарчад подерао једног великог змаја – рече први дјечак – немој зато вечерас да ме наљутиш, јер ћу подерати и овога овдје.

Змај помисли да то дјечак намјерава да њега подере, па брже-боље рашири крила и журно суну кроз ноћ. За њим се нагло диже вјетар и над пољима бљесну златнозелена муња, знак скоре кише.

– Ма је л' могуће да би ме онај малишан подерао? – питао се он летећи кроз мрачну ноћ. – Е, ако је тако, онда више не вриједи живјети од страшења људи. Ваља тражити какво друго занимање. Сад сам и ја лично уплашен.

Змај се без шума спусти у двориште неког црквењака и опрезно вирну кроз отворен прозор бојећи се да унутра нема дјеце. На сву његову срећу, у соби је сједио само црквењак Акакије и читао сувопарно „Житије пророка Лагаријона“.

– Ехеј, пријашко – куцну му змај у прозор – имаш ли можда, каквог посла за једног непознатог змаја? Здрав сам, јак, добро једем и пијем, а стар сам свега хиљаду година. Црквењак уплашено избуљи очи у мрак.

– Шта? Како рекосте? Змај! Нема, братац, код мене за такве посла. Ја сам стар и миран човјек, није мени до објешњаклука, а ти би се, можда, сваки дан пењао на торањ и ловио голубове. Знаш ја такве.

– Па шта да радим онда?

– Иди код баба-Клепетуше, сеоске врачаре. Она ти, како причају, има посла с духовима, ђаволима, шишмишима, саламандерима, жабама, совуљагама и разним другим чудима. Требаће јој, вјероватно, и један змај. Окрени десно од моје куће па поред онога раскршћа гдје сам ја лани пао с крушке, тамо је близу бабина колиба. Чувај се само уз пут, има комараца.

Змај крену у означеном правцу, брзо пронађе бабину колибу и чукну на врата.

– Ехеј, бабице Клепетушо, примаш ли у службу једног змаја?

Баба одшкрину врата и показа у уском отвору кукаст нос и једно веома неповјерљиво око.

– Да ти, синак, ниси само нека змајевска скитница која неће да ради?

– Не, не, никако! – повика змај. – О мојој вриједноћи може вам три дана гунђати мој пријатељ медвјед из Грмеча.

– Онда обриши ноге и улази у кућу... Чек, чек, биће за те унутра претијесно, боље је да спаваш у шупи за кола. Пази само да не узнемириш моју квочку, много је љута.

Ујутро врачара даде змају брезову метлу и нареди му да чисти двориште. Неспретни змај покуша овако-онако, не иде. Онда се он досјети да дувањем очисти све смеће из дворишта, па узме да дува свуд око себе колико је само јаче могао. Диже се силан вјетар, полетје увис прашина, перје, квочка, пилићи, ограда око куће, а за њима велики стог сламе, кров с врачарине колибе и све њезине сове и шишмиши.

Баба, која је нешто радила у башти, диже мотику и појури у двориште.

– Стани, вјетрењаче један, сад ћу ти ја показати како се прави штета.

Уплашен од свега и свачега у току посљедњих дана, змај се не усуди да сачека срдиту бабу, већ се даде у бијег колико су га само крила носила. За њим је викала баба:

– Чекај ти, чекај, псето једно, тужићу ја тебе суду!

Овако неславно најурен из врачарине куће, змај покуша да се запосли на неколико других мјеста, али свуда је био лоше среће. Најприје се на једној пустари погоди с млинарем да дува у крила млина-вјетрењаче, али у послу брзо задријема, па духну у сам темељ зграде, превали је и одува низ брежуљак. На другоме мјесту, опет, запосли се у циркусу као гутач ватре, али, како је био назебао, он усред циркуса неколико пута кихну, а на ноздрве му сукну такав пламен да је опалио обрве и трепавице свима у публици, опрљио бркове циркуским лавовима и гриве дресираним коњима, запалио реп једном псу акробати и панталоне дежурном ватрогасцу.

– Пожар, пожар! – повикао је ватрогасац и стао из гуменог цријева да полијева публику, лавове, коње, псе и своје плаве панталоне. НАТО се читав поквашени циркус наљути, па појуре змаја кроз варошицу: трчали су за њим људи, жене дјеца, испред њих циркуски коњи, испред коња пси акробати, испред паса лавови, а испред свију ватрогасац са цријевом и један ђак трећег разреда гимназије коме је змај запалио свеску за рачун. Међутим, чим се змај искобељао из тијесних уличица и дохвати се поља, он рашири крила и умаче потјери.

Нећу даље да вам причам како се змај такмичио у једној модерној ковачници са парним чекићем и на пристаништу са великом дизалицом, па био побијеђен. Казаћу вам само то да од тога времена ковачи и радници на пристаништу подругљиво кажу за некога ко није за тежак посао:

– Нејак попут змаја.

Колико ми је познато, посљедњи посао који је наш змај обављао био је тај да је чувао лубенице и дуван код једног чиче баштована. Ту је змај, кажу, лубенице попушио, а дуван појео, па га је чича вијао војничким опасачем све до подножја Грмеча, тамо до оне велике вртаче у којој има врло дубок понор. У тај понор змај му се, кажу, сакрио. У бурним ноћима и данас неко хучи и ломи дрвеће по Грмечу, често избијају шумски пожари, а за плашљивим људима неко обноћ по планини јури и отискује камење. Да ли је то, можда, онај наш змај скитница?

Не бих рекао. Откад је видио људску снагу, памет и вјештину, змај се сасвим примирио и отишао у велику и пространу земљу прича, далеко, далеко, на крај свијета.

И тако змај, неваљалац један, још се увијек јавља у старим причама: вјетар му дува из ноздрва, из уста пламен суче, са крила ватра сипа, а дјеца се крију око скута добре баке, која их тјеши и храбри:

– Ништа се ви не бојте. Дође ли само змај под ваш кревет, ја ћу њега, рђу једну, овим прутом тако испрашити да му више неће пасти на ум да плаши моју добру дјецу.

НАСАМАРЕНИ ВОДЕНИ ЂАВО

На равном прољећном сунцу сједе чича-Дињар и млади инжењер Коста и препиру се.

– Ко каже да нема ђавола?! – виче чича и тако буљи очи да се у њима огледа читава сусједна планина, небо над њом и на небу два облака.

– Нема, па нема! – мирно тврди инжењер и у његовим насмијаним очима види се читав чича с два сиједа брка и с једном огромном лулом, која се дими као локомотива пионирске жељезнице.

– А ја ти ипак тврдим да у овоме кланцу испод нас има водени ђаво, једна стара пакосна ђаволчина! – увјерава чича инжењера. – Чујеш ли само ону хуку и пљускање? Кроз клисуру испод њих с тутњем се руши запјењена планинска ријека и тако хучи да су све птице пјевачице из околине изгубиле и глас и слух. Једино чичин магарац, који – што знамо из књига – није ни птица, а још мање пјевач, усуђује се да се такмичи с ријеком. Он сваког поднева громко риче да надјача хук воде, па сви црквењаци из околине пожуру да навију сатове на торњевима на дванаест.

– Сивац риче, сад је подне! – кажу они не желећи да црквени сат ниједног минута заостане за магарцем.

– Откуда ти, чича-Дињару, знаш да је оно доље у кланцу баш сам ђаво? – пита млади инжењер и смјешка се.

– Чекај мало, сад ћу да ти причам, па ћеш се и сам... – започе чича, па пусти из луле један грдан облак дима који се вину увис и тако је сад на небу био један облак више. – Ево, то ти је овако:

– Кад год се у прољеће снијег топи и ријека нарасте, ђаво се наљути, па нам развали онај доље дрвени мост. Ко би то други био ако није ђаво? Опет, кад човјек ноћу пролази оним лошим путем поред воде, ђаво га одједном повуче за ногу и он се оклизне низа стрмину, па бућ у таласе. Ђаво, такође, без престанка глође и једе камениту обалу, за вријеме поплаве чупа дрвеће, носи воденице, триста чуда ради.

– Па то је онда нека врло јака ђаволчина? – упита инжењер.

– У-ух, још питаш! – хукну чича. – Јачи је од свих коња и волова у околини ако им придодаш чак и мог магарца и запријетиш му тољагом.

– Па кад је тај ђаво тако јак, не би га лоше било упрегнути да ради нешто корисно – рече инжењер.

– Та јеси ли ти луд? – повика чича. – Ко је још ђаволе упрезао да раде? Далеко им лијепа кућа!

– Упрезао сам ја – признаде инжењер. Чича избечи очи као да је пред собом заиста угледао упрегнута и зауздана ђавола.

– Ко си ти, човјече?

– Инжењер који лови водене ђаволе.

Чича од страха тако штуцну као да је пукла стара кубура.

– Шта, ти си ловац ђавола?! Па како их ловиш, побогу брате? Можда пушком, мрежом, на удици или у некакву грдну мишоловку?

– Па, удесићу нешто као мишоловку – признаде инжењер.

– Хоћеш ли и мене повести да видим како ти то радиш? – узе да мољака чича тако умиљато као што малишан моли птицоловца да га прими у друштво.

– Добро, хајде са мном – пристаде инжењер. – Ти свакако познајеш овај крај, бићеш ми од користи.

Дуго времена инжењер је заједно с чичом ходао горе-доље уз кланац. Загледао у ријеку, куцкао стијене, мјерио, нешто записивао и цртао.

Чича га најзад нестрпљиво упита:

– Кад ћеш да почнеш с ловом?

– Чекај, док видим какву ћуд има ђаво.

– Уху, уху, испитујеш ђаволску ћуд! – стресе се чича.

– Тако је, – рече инжењер – ђаво је врло ђудљиво створење. Некад је сав бијесан и запјењен, проваљује и руши све испред себе, некад је дремљив и доброћудан, па опет зачас подивља. Треба му зато упознати ђуд, па га је онда лакше уловити и упрегнути да ради.

– И мој магарац је прави ђаво – пожали се чича. – Некад ради за тројицу, а каткад се узјогуни, па ни макац, као дрвени светац на раскршћу.

– Морам још тачно утврдити колико је јак овај водени ђаво – забринато рече инжењер.

– То сам већ отприлике израчунао.

– Па колико је јак? – радознало ће чича.

– Па, како да ти кажем, јак је једно десет хиљада коња.

– У-ух, грдне силе! – хукну чича. – А колико би то било израчунато у магарцима?

– Коју хиљаду више, само су магарци застарјела мјера. Помоћу њих се још једино мјери тврдоглавост, слух, глас и понека памет.

Ускоро у кланац дође велики број радника. Стадоше правити путеве, бетонирати обале и подизати огромну брану преко читаве ријеке. Затим почеше градити једну огромну кућу и у њу довлачити многобројне машине.

– А шта сад ово градите? – зачуђено упита чича инжењера.

– Правимо мишоловку за воденог ђавола! – весело рече млади градитељ.

– Можеш је звати ђаволовка.

– А шта ћете му унутра ставити као мамац? – радознало упита чича. – Ја сам за мишеве увијек метао кожурицу од сланине. То их одмах привуче.

– Водени ђаво не мари за сланину – објасни му инжењер. – Он више од свега на свијету воли да се игра разним вртешкама и точковима. Кад налети на једну такву справу, он је данима и годинама неуморно окреће и врти. Ми онда такав точак спојимо с разним другим машинама, па водени ђаво, и не знајући за то пили дрва, буши гвожђе, кује, рије, кува, расхлађује, свијетли, вози људе...

– Аха-ха-ха! – поче да се смије чича. – Алај ћемо подвалити томе неваљалом ђаволчини: радиће да се све пуши! А како ти се, молим те, зове мишоловка ђаволовка кад је тако мудро начињена?

– Хидроцентрала!

– Хидроцентрала! Аха-ха-ха, богме ћемо насамарити воденог ђавола! Диринчиће као неки сивоња, а све ће мислити да је то игра.

Оног дана кад је хидроцентрала свечано отворена, чича Дињар зачуђено загледа како се муњевито врте разни точкови, па се онда од великог смијеха изврну на леђа.

– Аха-ха-ха, врти, врти, глупа ђаволчино! Охо-хо-хо, алај га насамарисмо!

Убрзо инжењер уведе у чича-Дињарову кућу електрично свјетло, па кад плану прва сијалица, старац весело повика:

– Свијетли, ђаволе, свијетли, доста си ти мене плашио по мраку! Ехе-хе, послаће чича у школу и свог унука, па кад постане инжењер, уловићемо све водене ђаволе колико их год има. Неће нам се ниједан сакрити!

УЧИТЕЉ, РАЗБОЈНИК И ПТИЦЕ

Ево велике шуме пуне страшне звјеради, бучних водопада, црвених јагода, а богме и дрвећа! Она је толико пространа и непроходна да у њу ловац уђе без браде, а на други крај изађе с брадом и брковима. Мачка уђе сама, а појави се напољу с четворо мачића, пијетао зађе здрав и читав, а на други крај вјетар изнесе само једно перце. Кад с истока

у шуму уђе насмијано сунчано јутро, на другом крају, на западу, изиђе замишљено вече украшено нахереним мјесецом. На крају, кад у ту замршену прашуму залута какав магарац, из ње се пред ноћ појаве три сита вука. Чудна нека шума!

Иза шуме, у плодном крају, налази се једна још чуднија школа. Она је, на први поглед, сасвим обична. Улазе ту малишани: неки плав, неки црн или сив, један ведар, други тмуран, понеки у маминим папучама или чак и бос, а његов друг у новим сјајним ципелама. Има их с ножићем у џепу, с врапцем у торби, или с пером за капом. А шта се на крају од њих створи?

– Е, у томе и лежи право чудо!

Послије низа година један од тих малишана постане продавач дувана и не миче се из своје радњице, а његов друг из клупе прочује се као чувен истраживач и свјетски путник коме је претијесна читава Земаљска кугла, па већ размишља како да се успентра до Мјесеца. Дјечак који је у разреду сједио иза њих и боцкао их оловком у леђа постане министар, а онај који је од њих преписивао задатке ишчахури се у чувеног разбојника од кога дрхти читав крај. Тако се, дакле, негдашњи другови малишани разиђу свуда по свијету као ракова дјеца (а ракова дјеца прави су мајстори за разилажење!) па хајд, сад пробај да их поново искупиш!

Учитељ ове школе одувијек је међу ђацима био познат као непоправљива добричина. Истину говорећи, он је увијек са собом носио некакав подугачак прут и мрштио обрве правећи се на тај начин страхан и строг, али то никог није могло да превари. Кад би се у разреду дигла ларма, и он би дизао свој прут и пријетио:

– Еј, сад ћу неког да бијем!

Гледао је по разреду и скупљао обрве, али никад није могао да одабере тога „Неког“ кога ће да бије. Свако му је дијете на свој начин било драго, па ко би ту употријебио прут!

Ако би неки ђак нешто исувише скривио, учитељ би последије завршетка наставе остао сам у пустом разреду и почео да бије прutom оно мјесто на ком је сједио кривац:

– Неваљалче један, хоћеш ли други пут бити добар, је ли? Ево ти једна шиба, ево још једна! Још, још! Аха, тако, тако!

Кад би му се учинило да је превише ишибао учениково мјесто, добри учитељ одједном би се растужио и почео да брише сузе.

– Види ти како сам ја човјек без срца. Истукла сам овако златног дјечака. О, о, други пут нећу бити тако немилосрдан.

Кад је учитељ већ остарио, једне вечери дође му неки птицоловац и још с врата поче да виче:

– Еј, ти врано стара, мудри гавране, сово учена, зар ти тако одгајаш своје ђаке?!

– Но, но, тише мало – укроти га стари учитељ. – Видиш да је већ сутон и моје руже у башти тек су заспале. Пробудићеш их својом вицом.

– Врло важно за руже! – продера се птицоловац. – Та нису то неки голубови, па да морам према њима бити пажљив.

– Због чега, брате, вичеш? – упита га учитељ.

– Због твојих бивших ђака. Зашто дјецу ниси одгајао како треба?

– А шта су ти они учинили?

– Како шта! – крештао је птицоловац попут креје. – Један твој бивши ђак, садашњи разбојник, испао је јуче главом, брадом и ногама из оне велике шуме и оте ми мрежу за ловљење птица, три кавеза и два уловљена коса. Ето ти како ти учиш дјецу!

– Хм, збиља се не сјећам да сам их некад тако нечем учио – зачуди се честити старина.

– Замисли, има их па се баве разбојништвом! А кад сам ја, молим те, предавао о разбојништву и неком дао петицу из тог предмета?

– Шта ја знам – злобно гукну птицоловац. – Тек ја сам јуче заслужио петицу из трчања, прескакања и знојења, а за све то крив је твој ђак.

Кад је птицоловац замакао у мркли мрак, нечујан као сова, стари учитељ се замисли.

– Е, видиш ли ти како се кваре моји бивши ђаци. Нема друге, морам да потражим тога разбојника и да га научим памети. Узећу га за уво па с њим опет у школу. Неће га, мајци, изаћи док се од њега не истеше честит човјек.

Већ сјутрадан учитељ узе у шаке свој стари прут, којим је четрдесет година пријетио ђацима, и крене у велику шуму да тражи свог неваљалог ученика.

– Чувај се, учо, тамо се налази онај чувени разбојник Петрекања Пећина – опоменуше га сељаци.

– Петрекања Пећина? Хм, хм, ко би то могао да буде? – замисли се старац. – Аха, сад се сјећам! То је онај мали пиргави Перица Пиљак. Чекај ти само, сад ћу ја њему показати. Тај мали напасник често је од својих другова отимао љешнике и орахе, а ја сам му ипак праштао.

Ишао је стари учитељ кроз шуму, ишао и гунђао, све док не стиже пред неку мрку пећину. Пећина је затворена јаким храстовим вратима. Поред њих везан вук, голема сива вучина.

– Но, но, куцо, имаш да будеш добар – попријети му учитељ прutom, па пријатељски чукну у врата.

– Домаћине, отварај!

– Одбиј од тврђаве! – заори из пећине некаква гласина храпава као храстова кора, тврдокорна као војничке цокуле, страшна као поноћ поред старог гробља? – Одбиј, иначе ћеш се наћи нос у нос с Петрекањом Пећином, врло најстрашнијим разбојником!

– Охо-хо, баш се ја бојим пиргавог носића Перице Пиљка! – насмија се учитељ. – Још ћу ја теби дати двојку из граматике, јер се не каже „врло најстрашнији“ него „врло страхан“. Јеси ли разумио? Дедер сад понови!

Иза врата се зачу збуњено гунђање:

– Ма ко је то тамо? Глас ми је нешто познат.

– Овдје је твој учитељ, Перице. Отварај брзо, неваљалче један, јер сад ћу неког да бијем.

Врата на пећини брзо се отворише. На њима се појави гарав разбојник, сав зарастао у косу и браду. Он уплашено погледа учитељев прут и промуца:

– Опростите, господине учитељу, нисам знао да сте то ви.

– Добро, добро. Него, реци ти нама, Перице, зашто ти људима отимаш мреже, кавезе и пушташ уловљене птице? Разбојник уплашено зажмирка.

– Молим... Молим, господине учитељу, ви сте нас у школи учили да птице не треба ловити и слободу им одузимати. Ево, ја још увијек памтим и ону пјесмицу из школе:

На прозору кавез стоји,
у кавезу птица мала,

а тужна је, врло тужна,
тек што није заплакала...

– О, па ти си добро дијете – радосно рече учитељ и помилова га по разбарушеној косурини. – Како си онда могао доспјети у разбојнике?

– Ех, како? – уздахну разбојник. – Најприје сам намртво испребијао једног црквењака који је на торњу ловио голубове, затим сам намлатио његовог попа, који је волио чорбу од голубова, онда сам излупао попадију, која је черупала голубове, а на крају сам извоштио једног ђакона за кога су причали да чека с неба печене шеве. Послије тога пандури хтједоше да ме затворе, а ја побјегох у ову шуму и отада сам слободан као птица.

– Хм, хм, Перице, јесам ли ја вама говорио да добра дјеца не треба да се туку, а камоли да неког испребијају, намлате, излупају, извоште и тако даље? Сјећаш ли се, ја сам читав сат причао о томе оног дана када су се потукли ђаци из два засеока?

– Е, господине учитељу, онога дана ја нисам ни био у школи, помагао сам оцу при орању, па зато нисам ни чуо вашу поруку. Иначе, да сам ја тај дан дошао, никад њихов заселак не би надјачао наш. Ми смо се увијек боље тукли него они.

– Е, Перице, Перице, ти ниси баш најбољи дјечак – пријекорно рече стари учитељ. – Морам зато с тобом поново у школу, па да се мало поправиш. Хајде, спреми своје ствари па на пут!

Разбојник Петрекања узме свој велики кожни торбак, стрпа у њ тешку кубуру, кесу барута, олова, нож, сјекиру, мали топуз и још доста којекаквих стварчица. Мислио је да ће му све то требати у школи као што му је требало у његовом разбојничком послу.

Кад га доведе у школу, међу дјецу, учитељ се обрати малишанима:

– Ево, довео сам вам новог друга – Перицу Пиљка. Он је, истина, мало старији од вас, али ја се надам да ћете се ипак с њим добро слагати.

– Хоћемо, хоћемо! – углас повикаше дјеца радознано се купећи око косматог разбојника.

Петрекању Пећину, необичног ђака, требало је најприје удесити да пристојно изгледа. Зовнуше зато берберина да га ошиша и обрије.

Дође брица Штрицко Стругаловић, повири у разбојникову косу и брадуру и страшно разрогачи очи.

– У-ух, побогу браћо, па ово је права живица, трњика, коров, коњска грива, свињска чекиња, шта ли је!

– Шта кажеш! – продера се разбојник Петрекања и пограби брицу за врат. – Сад ћу ти ја показати чија коса личи на живицу и на гриву!

– Па, ето, упитај друге људе! – уплашено завреча брица. – Нек они просуде је л` тако.

– Зовите моју мајку, она ће казати праву истину о мојој коси – рече разбојник и пусти брицин танки врат. – Она је о њој увијек лијепо говорила.

Доведоше из села погурену старицу с кривим штапом, разбојникову мајку.

– Мама, каква је моја коса? – упита Петрекања. Старица се примаче и сузних очију поче да милује разбојникову косурину.

– Мили мој, мали, ово је права свила, ово је златна косица, јагње свилоруно, јаре коврцаво, паперјаста голуб!

– Аха, шта сад кажеш, ти, берберско стругало, кољачу, сјецикосо, је ли?! – подругљиво повика разбојник.

– Ништа. Ипак морам да узмем оне велике маказе за шишање живице.

– Сад ћу ти ја дати маказе! – скочи Петрекања и зграби топуз да га бије, али уто његова мајка љутито диже свој криви штап.

– Јесам ли те то ја код куће учила да бијеш нејачег од себе, а? Срам те било, гдје си то научио? Можда у школи?

– Каквој школи! – викну стари учитељ. – Ја сам га увијек учио да брани слабе и нејаке. Је ли тако, Перице?

– Тако је! – постиђено признаде разбојник и стави топуз у торбак.

Берберин ошиша Петрекању великим маказама за стрижење оваца и поткреса му замршену брадуру. Од косе и браде начинише двије четке за кречење, једну за скидање паучине и три за рибање пода. Па добро окречише школу, орибаше подове и поскидаше паучину из сваког ћошка.

Од неколико длака из своје браде Петрекања начини четкицу за сликање по школским зидовима и наслика у бојама све птице из њиховог краја. Кад је посао био готов, он се радосно огледа по зидовима препуним птица и рече:

– Прекрасно! Осјећам се као у каквом птичјем рају. Овдје ће се већ дати учити.

Необично је било у школи старог учитеља. У разреду сједи група немирних малишана, међу њима, у великој клупи склепаној од јаких брвана, бркат и плећат разбојник са својим огромним торбаком у коме има богзна шта.

Разбојник се тешко привикава на живот у школи и сваки час покаже понешто из свог пређашњег заната.

Једном је, на примјер, учитељ нацртао на школској таблици зеца и питао ђаке:

– Чик, нек погоди неко шта је ово! Разбојник брже-боље трже из торбака своју кубуру, опали у таблу и викну:

– Ура, погодио сам!

Кад су у школи учили сабирање, разбојник Петрекања умјесто зрнаца и штапића служио се оловним куглицама, оловку је зарезивао сјекиром, а умјесто пуцаљке од зове служио се кубуром. Најзад је почео своје мале другове да вија по дворишту топузом, па се учитељ наљути и зовну његову мајку.

– Стара, твоје дијете се рђаво влада. Шта да радим с њим? Пуца из кубуре, бије се топузом, торбак му је пун барута. Једног дана читава школа одлетјеће ми у ваздух.

– Гле ти неваљалца! Овамо с њим! – повика старица. Разбојник се од страха завуче под своју клупу, али га расрђена мајка зграби за уво и напоље га извуче.

– Овамо дај те твоје опасне играчке, неваљалче један!

– Па ја се не знам ничим другим играти него овим! – заплака Петрекања. – Зашто великом дјетету одузимате играчке?

Ражали се старом учитељу и узе да моли мајку:

– Остави му његове играчке. Ја ћу се већ потрудити да му покажем неке много корисније игре.

– Остави, остави! – заграјаше сва дјеца купећи се око разбојника. – Наш је Перица ипак добар друг.

На те дјечје ријечи сасвим се смекша сурово разбојничково срце. Видио је да су му његови мали другови опростили све дотадашње грубости, па му из очију потекоше сузе крупне као дивље кестење.

Од тога дана, уз учитељеву помоћ, разбојник заиста поче сасвим друкчије употребљавати своје играчке. Сјекиром и ножем начинио је поред школе голубарник, неколико кућица за чворке и стреху за врапце. Топузом је око школског дворишта поударао јаке храстове стубове и оградио га.

– А шта је урадио с кубуром? – питате.

И за кубуру се нашло доста посла. Кад би се дјеца зими враћала из школе, разбојник Петрекања пратио их је кроз оближње гајеве у којима су се у то доба године јављали вуци. Чим би у селу чули пуцањ, људи су обрадовано узвикивали:

– Опа, Петрекања уцмекао још једног вучину!

Убрзо је сваки ђак у школи добио шубару од вучјег крзна, и то с наушницама. Учитељ је добио медвјеђу бунду, док је сам Петрекања и даље носио само једну обичну вунену капу, коју му је његова мајка оплела од свог старог шала.

– Ипак ми је најтоплије у овој капи – говорио је он. – Чим је ставим на главу, сјетим се да ме мама још увијек много воли, па ми више није хладно око срца.

Са свих страна око школе се почеше купити птице, јер су чворци по читавој околини набрбљали читаве бајке о разбојниковој доброту. За птицама се, наравна, дошуњао и онај неваљали птицоловац и почео да разапиње своје мреже и лукаве замке. Кад га је опазио, Петрекања надиже вику и појури за њим.

– Чекај само, нећеш ми се ни на небу сакрити! Зар си опет дошао да дираш моје добре птичице!

Јурио га и јурио читав дан кроз оснијежену шуму, преко брда и долина, али кад предвече започе сњежна вијавица, птицоловца нестане као да је у земљу пропао.

– Сигурно се сакрио негдје на небо – прогунђа Петрекања и почеша се испод своје плетене капе. – Он се, вјероватно, и досад тамо скитао ловећи шеве. Сад немам времена да га јурим, али чим дође школски одмор, потрудићу се већ да се некако успентрам на небо и да укебам тог неваљалца.

Поучаван од учитеља и од своје маме, увијек окружен дјецом и птицама, бивши разбојник био се тако продобрио да је убрзо постао миљенац читаве школе. Кад би изишао пред таблу да одговара лекцију, читав разред био је спреман да му шапуће. Чак би се и птице окупиле по школским прозорима, па би се чворци разбрбљали и дошаптавали му све што су знали и чули од ђака, врапци су грајали и храбрили га, а голуб је умилно гукао да још више смекша учитељево срце. Ако Петрекања поред све њихове помоћи ипак није знао лекцију, стара врана на ораху преко пута ожалошћено би гракнула:

– Кварр, гррозни кварр: добрри рразбојник Петррекања погррешно рради ррачун!

На крају школске године разбојник је добио одличну оцјену из владања, осредњу из учења, а као љубитељ птица добио је на поклон књигу „Птичије царство“, пуну шарених слика.

Разгледајући ту занимљиву књижицу, Петрекања се одједном сјети одбјеглог птицоловца и повика:

– Ех, сад морам да потражим оног неваљалца, јер каква је хуља, тај ће се увући чак и у птичије царство, па ће тек онда бити русваја. Најприје ћу морати да претражим небо, јер горе љети има доста шева, па се тај сигурно шуња негдје око њих.

Разбојник стрпа у торбак своју кубуру, топуз и остало оружје, па опраштајући се од учитеља и дјеце рече:

– Постараћу се да се вратим до почетка нове школске године. Ако ли се пак задуго не вратим, значи да још увијек ловим птицоловца. Довиђења, другови, и поздравите врану која је јуче отишла својој сестри у госте.

Прође весело љето, наступи свијетла јесен, поче и нова школска година, а разбојник Петрекања се никако не враћа.

Чека стари учитељ, извирују ђаци на прозор, али од разбојника ни трага. Тек понекад, иза гомиле облачја на западу, бљесне жута свјетлост и чује се потмуо тутањ, па читав разред скочи на ноге.

– Ено га, Перица пуца из кубуре.

Предвече, док уз небо расту планине од облака, дјецџ се чини да у њима виде свог незаборавног друга. Опет је космат и обрадатио, нечујно се шуња према мјесецу и у огромној ручерди држи свој топуз. Некад у ноћи зашумори вјетар као да је иза села пролетио плашљиви птицоловац. Одмах затим прошиба звијезда остављајући огњен траг. Зар то није зрно из Петрекањине кубуре?!

Птице поваздан брбљају о свом заштитнику, а кад им се учини да из даљине чују његов глас, оне надигну силну грају и полете му у сусрет, али – то није био он. То само уз дубодолине хуји вјечита скитница и бескућник вјетар.

Жао старом учитељу његовог доброг ђака, па моли врану да га малкице потражи по свијету. Полетје врана изнад старе шуме и брзо се изгуби с видика. Летјела је тако неколико дана, видјела много орашја по бреговима и бројне пилиће по двориштима. Кад се коначно вратила натраг, она пред учитеља баци стару плетену капу, коју је разбојник изгубио јурећи за птицоловцем, и тужно гракну:

– Кварр Петрекања! Кварр Петрекања!

Учитељ је уздахнуо за својим старим ђаком који је отрчао богзна куд, можда и на крај свијета, само да ухвати птицоловца. Капу је поклатио врани, а она је однесе у своје гнијездо и снесе у њу јаја. Кад се излегоше мали вранићи, било им је топло у мекој вуненој капи и тако је, дакле, разбојник Петрекања и послџје свог нестанка користио птицама.

Заиста: кварр Петрекања! Куд ли је он отишао, гдје ли се скита?

МЈЕСЕЧЕВ ГОСТ

Ово је прича о дјечаку који је читаве једне љетне ноћи био Мјесечев гост. Њу ми је причао стари чобанин Коста Плашивук на пространој висоравни планине Рунолиста. Тамо без престанка лута и шапуће хладан повјетарац, па од њега сваки чобанин брзо научи да прича необичне и тужне приче.

Мали Вучић, дјечак о коме прича говори, живио је, на планини код свог поочима, старог чобанина Баје: Више никог на свијету није ни имао. Отац му је погинуо у великом боју на Козари, а мајка и сестра настрадале у сњежној мењави приликом четврте непријатељске офанзиве.

Вучић је помагао старом Баји у чувању оваца. Поваздан је био на пространом пашњаку, гледао с висоравни околне планинске ланце и свијетло плаво небо над собом. Сјетио би се и својих родитеља, па му се све чинило да чује тутањ топова с Козаре и сипкаво шумљење мењаве која завија избјеглице. Од туге би му сузе почеле да капају на мирисну планинску траву.

Пролазећи пашњаком у рано јутро, стари Баја је налазио бокоре неког необичног тужног цвијећа покапаног росом и сјетно је гунђао:

– Гле, опет је мој мали Вучић плакао за родитељима. Овако лијепо цвијеће може да израсте само из дјечијих суза.

Једне звјездане љетне вечери дјечак се сјети да му је сјутра десети рођендан.

Десета година! Коме да исприча своју радост што је нарастао тако велики дјечак? Ко ће да му честита рођендан, да му донесе какав било поклон? Да ли ће се можда добри стари чобанин тога сјетити?!

Али добри старац ваздан је лутао некуд по гори, касно се вратио и сад је уморан спавао на својој постељи од маховине. Дјечаку је било жао да га буди и подсјећа га на свој рођендан.

Сједио је тако дјечак на прагу пастирске колибе и гледао безбројне трепераве звијезде, кад одједном – иза околног дрвећа поче да расте некакав џиновски црвени пожар.

– Гле, шта је то? – уплаши се малишан, али већ у сљедећем тренутку његово се лице развуче у срећан смијешак – иза дрвећа се показа сјајан и пун Мјесец.

– Дobar вече, дјечаче! – јави се Мјесец тихим сребренастим гласом. – Ти још не спаваш?

– Не спавам – одговори дјечак. – Сјутра је мој десети рођендан, па...

– О, па што то одмах не кажеш! – ускликну Мјесец. – Чекај, чекај, у славу твог рођендана морам да украсим и окитим читаву природу.

По читавој шуми мјесец провуче кроз гране танку сребрну паучину, попрска пашњаке с безброј блиставих звјездица, читав камењар заискри сјајним окцима „мачјег злата“. Запали се и бљесну мало горско језеро уоквирено маховином.

– Но, како ти се свиђа, мали мој?

По читавој пољани Мјесец избуди невидљиве свице и они с упаљеним фењерчићима полетјеше на све стране. Оживје пашњак од њиховог сијевања.

– И ово је за твој рођендан, мали мој! – рече Мјесец. – Ти си ноћас мој драги гост.

У дубини шуме Мјесец пробуди све вјеверице и рече им:

– Брзо дајте орахе и љешнике. Треба даровати једног доброг малишана.

Хитре вјеверице појурише горе-доље, десно-лијево, право-криво, стрмоглаво-стрмоного, у свим немогућим и могућим правцима. Разлетјеше се: беру, тресу, трагају, купе и проналазе дарове. Једна је чак доспјела да се завуче и у торбу неког старог чобанина и да отуд, заједно с љешницима, покупи сва оловна зрна за убијање вукова.

– Охо-хо, ово су тек прави љешници! – повика она.

Убрзо се преко обасјане пољане појави поворка вјеверица носећи орахе и љешнике. Заједно с њима био је и један мали дивљи мачак. Видећи у шуми мноштво вјеверица, и он је сам од себе помислио да је вјеверица и кренуо је преко пашњака у томе немирном друштву. Умјесто љешника он је дјечаку носио на поклон једно шарено фазаново перо.

– Ево ти првих дародаваца, дјечаче! – ускликну Мјесец. – Журе се да ти честитају рођендан.

Послије вјеверица Мјесец потражи зечеве и предложи им да и они обиђу малог слављеника и донесу му поклоне.

– Хоп-ла! Идемо, идемо! – повикаше зечеви углас, али кад се поведе ријеч о поклонима, сви објесише уши, јер су били појели све што су имали. Све до посљедњег купусовог листа.

– Кад већ немамо каква поклона, ми ћемо пред малишаном одиграти какву игру – предложи најстарија зечина.

– Можемо, на примјер, ону: „Бојиш ли се мрака, Мјесече?“

– Или оно: „Држи се добро, Жућо!“ – дочека други зец.

Зечја поворка храбро крену кроз шуму, али кад стиже на ивицу пашњака, сви стадоше као укупани. Нико се није усуђивао на отворено поље по овако сјајној мјесечини.

Најзад се стара зечина ипак ојуначи.

– Идем ја напријед, а ви остали за мном.

Зечина зажмири и закорачи преко пашњака, а за њим читава остала дружина све се држећи један другом за реп. У пола пашњака зечина најзад отвори једно своје жуто окце и прогунђа:

– Хм, па баш и није тако страшно!

Мали Вучић од срца се смијао гледајући разне зечје игре почевши од оне „Купус грицка зека мали“, па све до чувене зечје ратничке игре „Нек ми псето види реп“.

Пробуђен зечјом грајом, извуче се из своје кућице и овчарски пас Жућа и поспанно прогунђа:

– Овамо, славни играчи, да вас у загрљај стегнем!

На те ријечи зечеви прснуше куд који. Остаде само мали дивљи мачак ратоборно накостијешен, за бој спреман. Послије вјеверица, он се био придружио зечевима, јер су му се биле допале њихове игре.

У част дјечакова рођендана чак су и звијезде приредиле утакмицу у клизању, па су се вратоломно тоциљале и летјеле низ чисто и глатко ноћно небо. За њима је блистао и брзо се гасио сјајан траг.

– Бах, чудна ми чуда! – кисело рече овчар Жућа. – Пустите ви низ небо једног зеца, па ћу ја за час престићи све звијезде!

И један облачак хтио је да нечим обрадује дјечака, па је синую с двије-три муње и покушао да загрми. То му баш није најбоље пошло за руком, јер је још био млад и неискусан. Умјесто грмљавине испало је неко нејасно мумљање слично режању.

– Пхи, то знам и ја! – наруга се Жућа, али се ипак увукао у своју кућицу да му не покисне реп.

Тако је Мјесец читаве ноћи доводио сад овога сад онога да му забављају малог госта и да га обрадују за његов десети рођендан. Тако је и један рогати јеленак одзујао своју ноћну пјесму, а шимшир је изводио једну чудну безгласну игру све док му се није завртјело у глави. Вјетар ноћник причао је некакву чудну причу која није имала ни почетак ни крај, али зато је све што ваља било у средини.

Мали Мјесечев гост најзад је сав срећан оборио главу и чврсто заспао на прагу колибе. Спуштајући се за гору, Мјесец га је још једном помиловао својим златним прстима и утонуо иза дрвећа.

Али још је неко мислио на нашег малишана. Био је то његов добри стари поочим, чобанин Баја.

Ујутру старац пробуди дјечака и весело рече:

– Вучићу, честитам ти десети рођендан! Ево и поклона који сам ти спремио. Погледај само!

Из старчевих руку зачуђено је буљило у дјечака једно мрко чупаво мече.

Гдје ли га је само стари смогао, како ли га је синоћ сакрио да га дјечак не види?! Заиста, само онај ко много воли могао је да улови један такав поклон за рођендан.

БРКО И ШМРКО

Пошла су у рат два сусједа, два школска друга, Шмрко и Брко.

Шмрко је био празновјеран човјек, па је прије поласка отишао код једног сеоског врачара и замолио га:

– Врачару-погађачу, начини ми амајлију (запис) која ће ме штитити од топова, пушака, сабаља, бијесних мачака, бува, коприва, земљотреса и других невоља. Знаш, пошао сам у рат па хоћу да се осигурам.

– У реду, братац, само ћеш ми добро платити – рече врачар, па оде у свој собичак и даде се на посао.

Узео је брк од мачка, комад зечјег сала, длаку од медвједа, крилце од шишмиша, перце од буљине и комадић магарећег копита, па је све то зашио у црну крпу и – ето ти амајлије коју празновјерне делије носе о врату.

Кад је све то урадио, врачар се лукаво насмија и рече у себи:

– Охо-хо, добро ћу ја живјети докле год буде оваквих паметњаковића као што је овај Шмрко. Зашио сам му у ову крпу комад магарчева копита, нек буде и остане права магарчина.

Објеси Шмрко амајлију о врат и пође да се похвали свом другу Брки.

– Погледај што сам добио од врачара. Ово је најбоља заштита у боју. А шта ти имаш? Брко му показа једну стару плетену капу. Била је то обична вунена капа коју је Бркина мајка плела сину за хладне дане.

– Ево, то је моја амајлија.

Шмрко заврије капу на прсту и насмија се:

– Ха-ха-ха, шта ће ти у рату помоћи ова стара капетина?! Да нећеш у њу ловити гранате?

– То ћеш већ видјети.

Док је мајка плела капу свом Брки, пјевушила је многе пјесме и шапутала старе приче које је некад причала малом сину. Сјетила се затим да јој син иде у бој да брани земљу, па је, плетући, шапутала безброј лијепих жеља и савјета свом јунаку.

Колико је тога мајка размишљала док је плела, то ваљда не би стало ни у какву стару књигу с кожним корицама. Какву књигу! Зар се у њу могу ухватити све мисли једне маме, па макар она помало и дремуцкала од умора и многих година?

Кренуше тако у бој; Брко с капом и Шмрко с амајлијом. Иду они, иду: један-два, један-два, лијева-десна, лијева-десна!

– Погледај само ова лијепа брда и долине, – шапуће Брки тајанствен глас из мамине капе – све ћеш ти ово, синко, бранити. Пази ону ливаду како се расцвјетала! Зар ћеш допустити да је гази туђинска нога? А овај поток! Зар да га муте коњи освајача?!

Шапуће тако Брки мамин глас, драг и топао, и он све бодрије корача. Поред њега оборене главе клима Шмрко. Ево шта њему, празновјерном човјеку, дошаптава врачарева амајлија:

– Будало једна, куд си пошао? Боље ти је да се завучеш иза пећи као мачак, да се сакријеш у тамну пећину као шишмиш. Чим запуца, намажи табане зечјим салом, па стругни с бојишта. Ни магаре се не брине за отаџбину, па је опет живо и здраво.

Стигли наши јунаци на границу. Смјестише се у ровове. Ноћ, тишина. Очекује се напад непријатеља.

Брко и Шмрко ћуте један крај другог, али су зато будне њихове мисли и – капа и амајлија.

– Хајде, чујеш, да бјежимо одавде! – хукће амајлија гласом сове. – Стругнућемо нечујно као шишмиши, опрезно као два мачка, брзо као зечеви. Немамо за шта гинути.

– А ко ће онда чувати наше куће, нашу дјецу, поља, шуме, море? – пита капа забринутим шапатам добре мајке.

– Нек свак само своју кожу чува! – гунђа из амајлије саможива медвјеђа длака.

С непријатељске стране изненада запрашта митраљез.

– Ватру табанима! – подвикну Шмрки врачарева амајлија и он заиста нададе да бјежи тако брзо, тако бр-р-р-рзо, као да му под петама гори вулкан, као да му је под табанима запаљен Рим и још једна шибица више. Јурио је као пушчано зрно, као комета низ ноћно небо, као... као... просто га не би стигао ни онај славни грчки Маратонац који је трчао с бојишта, али по сасвим другом послу.

А шта је било с нашим Брком?

Кад се чуо митраљез, наш ти Брко наби капу до самих очију, а уто се из ње чу брз шапат.

– Сине, само храбро! Читава те земља гледа, немој се осрамотити.

Еј, како ли се те ноћи борио наш Брко! Пуцао је, бацао је бомбе, јуришао и заиста му се чинило да у жару боја види читаву домовину.

– Само храбро, друже! – чуо је глас радника од ужарених пећи топионица.

– Удри мушки, рођаче! – јављао се из планине крупан дрвосјеча.

– Не дајте наше школе! – домахивали су му ђаци кроз прозор из разреда.

Видио је чак и жута лептира у једној ливади свог далеког села. Од пуцњаве је подрхтавао крилима као да моли у великом страху:

– Чувај нас, Брко! Сјећаш ли се како си се с нама играо док си био мали?

Пред зору је Брко био рањен. Пао је у високу траву и управо кад је хтио да јаукне, додирнуо је руком своју капу и чуо утјешан шапат:

– Само храбро, сине. Сјети се како је Рајић бранио топове, како је Зрињски јуришао из Сигета, сјети се оне пјесме о хајдуку коју сам ти у дјетињству казивала:

„Он од ране јаукнути неће,
покрај себе уплашити друга...“

Брко је у шапату препознао глас своје мајке, па је стегао зубе, прихватио пушку и даље пуцао. Тек ујутру га пронађоше болничари и понесоше на превијалиште. Док су га намјештали на носилима, учини им се да чуше шапат неке старе жене:

– Пажљиво, другови, само пажљиво.

– Ко је то рекао? – зачуди се први болничар.

– Чини ми се ова стара капа! – дочека други.

– Шта она има мене да учи у мом занату?! – наљути се први болничар. – Зар ми она нешто зна?

– И још како зна – јави се рањеник. – Она ме је поучила како се брани отаџбина.

– Охо-хо, види ти! – зачуди се први болничар. – Е, онда је та твоја капа заслужила да пред њом човјек скине и шешир, и цилиндар, и шајкачу, и чаков, и шљем, и шубару, и све друго што се носи на глави.

– Тако је, тако! – потврди други болничар. Тек много касније рањеник је испричао болничарима да чудотворна моћ његове капе потиче отуда што је мајка уплела у њу

своју љубав и бригу за сином, све лијепе приче и старе пјесме које су говориле о јунацима и другим великим људима домовине...

А сад ватру под табане не бисмо ли стигли нашег Шмрку! Гдје ли се тај досад скрасио? Ено Шмрке: завукао се негдје у напуштену медвјеђу јазбину. Дршће од страха и моли своју амајлију:

– Јао, спаси ме, молим те!

Моли Шмрко и моли, али му ништа не помаже. Из мрака јазбине буље у њ округле совине очи, блистају очурде мачка, кезе се магарци, гунђају медвједи, лепећу му око главе шишмиши, љутито шкљоца гвоздензуба.

Да Шмрко није празновјеран, он од свега тога не би ништа ни чуо ни видио. А овако – шта друго и да очекујеш од некога ко носи о врату амајлију с толико будалаштина!

ИЗОКРЕНУТА ПРИЧА

(Ова је прича претрпјела земљотрес, па је у њој све испретурано. Покушајте ви да сваку ријеч вратите на њено право мјесто.)

Тек је брдо изишло иза сунца, а кревет скочи из пространог чиче, навуче ноге на опанке, стави главу на капу и отвори кућу на вратима.

– Гле, ноћас је земља добро поквасила кишу! – зачуђено прогунђа брк сучући чичу, па брзим двориштем пожури низ кораке, истјера шталу из краве и рече:

– Рогата ливадо, иди паси у зеленој крави, а ја ћу ноге под пут, па ћу поћи у дрва да донесем шуме.

Чича стави раме на сјекиру и намигну бабом на своје око.

– Бако, скувај у јајету четири лонца док се посао врати с чиче. Данас ће ручак слатко појести старца.

Пут распали низ чичу дижући својом широком прашином облаке опанака. Од тога се уплашише нека кола, па у трку изврнуше коње, а узда испусти кочијаша и бубну ледином о леђа.

Догађај се уплаши од овога необичног чиче и опружи поље преко ногу јурећи брже него брдо преко зеца. Најзад, кад је бацио себе испред погледа, од зуба му зацвокота страх и глава му се диже на коси: из оближњег вука вирила је крволочна шума!

– Ау, сад је бостан обрао чичу! Обузет лудим старцем, наш ти страх прескочи преко чакшира и подера трн, па брже од поља потрча преко засијане звијезде.

Пред кућном бабом дочека га вјерни праг.

– Тако ми светог вука, ено недјеље у шуми! – викну гласина храпавим чичом.

Кућа се препаде, ускочи у бабу и забрави кључ вратима, а сирото дрво попе се на чичу и горе се ухвати граном за руке очекујући двориште да дојури у вука.

БИЉЕШКА О ПИСЦУ

Бранко Ћопић (1915-1984) рођен је у селу Хашанима код Босанске Крупе. Приче и пјесме је почео објављивати још као студент Филозофског факултета у Београду. Пред Други свјетски рат су му изашле четири збирке приповједака („Под Грмечом“ – 1938, „Борци и бјегунци“ – 1939, „Планинци“ – 1940. и „У царству медвједа и лептирова“ – 1940).

Рат је провео у партизанима, гдје је настала његова ратна и родољубива лирика. И у годинама послије рата објављује више прозних и пјесничких књига са истом тематиком.

Из његовог богатог стваралаштва можемо издвојити ове књиге: „Свети магарац“ –1946, „Ратничко прољеће“ –1946, „Људи с репом“ –1949, „Глуви барут“–1957, „Не тугуј, бронзана стражо“ – 1958, „Горки мед“ – 1959, „Несмирени ратник“ – 1959, „Осма офанзива“ –1964, „Башта сљезове боје“ –1970, „Делије на Бихаћу“ – 1975, „Скити јуре зеца“ – 1977, „Сеоско гробље“ – 1978, романе за дјецу и омладину: „Орлови рано лете“, „Славно војевање“, „Магареће године“ и друге, те збирке пјесама: „Дједа-Тришин млин“, „Приче испод крњег мјесеца“ и друге.

Бранко Ћопић је веома читан и вољен писац. Његови књижевни наступи и уопште сусрети са публиком били су испуњени непоновљивом ведрином и увијек попраћени буром смијеха и радости.